

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Erna Jovna

**Ekodesign výrobků z pohledu práva životního
prostředí**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. BcA. Tereza Fabšíková, Ph.D.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31.03.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 158 768 znaků včetně mezer.

Erna Jovna

V Praze dne 31. března 2023

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. BcA. Tereze Fabšíkové, Ph.D. za vedení této diplomové práce a za vstřícnost, cenné připomínky a veškerou pomoc při zpracování této práce. Současně s tím bych ráda poděkovala své rodině, přátelům a příteli za podporu nejen během studia na právnické fakultě.

Obsah

Úvod	1
1. Ekodesign – pojem, cíl a realizace	3
1.1. Pojem ekodesign	3
1.2. Odlišení od jiných koncepcí	4
1.3. Fáze životního cyklu výrobku	5
1.4. Cíl ekodesignu.....	6
1.5. Realizace ekodesignu	7
1.5.1. Environmentální profil výrobku.....	8
1.5.2. Strategie ekodesignu	10
2. Ekodesign a oběhové hospodářství	13
2.1. Pojem oběhové hospodářství.....	13
2.2. Ekodesign v oběhovém hospodářství.....	14
3. Právní úprava ekodesignu	17
3.1. Počátky právní úpravy ekodesignu	17
3.2. Ekodesign v rámci směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů	23
3.3. Současná právní úprava ekodesignu	26
3.3.1. Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie	26
3.3.2. Legislativa související s oblastí ekodesignu.....	31
3.3.3. Právní úprava ekodesignu v České republice.....	34
3.3.4. Nedostatky Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie a prosazování změn.....	35
3.4. Budoucí vývoj právní úpravy ekodesignu.....	43
3.4.1. Návrh nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků.....	44
3.4.1.1. Požadavky na ekodesign	45
3.4.1.2. Akty v přenesené pravomoci.....	50
3.4.1.3. Povinnosti hospodářských subjektů	52
3.4.1.4. Úprava dalších otázek souvisejících s ekodesignem.....	52
3.4.1.5. Dozor nad trhem.....	54
3.4.1.6. Současný stav	54
Závěr	57
Seznam použitých zkratk	59
Seznam použitých zdrojů	61
Abstrakt	74
Abstract	75

Úvod

Současný lineární model ekonomiky je založen na myšlence získávání surovin k produkci výrobků za účelem jejich prodeje a pozdější likvidaci v okamžiku, kdy takové výrobky doslouží. Tento model předpokládá neomezenou regenerační schopnost naší planety a dostupnost surovin, opak je však pravdou. Stále zvyšující se množství nabízených výrobků, jejich rozmanitost a komplexita jsou spojeny s nenapravitelnými důsledky pro životní prostředí v podobě nadměrného využívání omezených zdrojů, rozsáhlého znečištění či emisí skleníkových plynů. Právo na tuto situaci reaguje zaváděním pravidel výrobkově orientované politiky, jejímž významným nástrojem je také ekodesign. Ekodesign, jakožto přístup systematicky začleňující environmentální požadavky do procesu navrhování, usiluje o snížení negativních dopadů na životní prostředí v průběhu celého životního cyklu výrobku. Právní regulací závazných požadavků na ekodesign je možné úspěšně předcházet nežádoucím vlivům výrobků již na samém počátku jejich života – v návrhové fázi.

Tato diplomová práce je vedle úvodu a závěru rozdělena na tři části, které jsou dále vnitřně členěny. První část je zaměřena na vymezení samotného pojmu ekodesignu a jeho odlišení od jiných koncepcí, se kterými bývá nejčastěji zaměňován. Nejsou opomenuty ani cíle ekodesignu a jeho realizace, přičemž tyto kapitoly usilují o přiblížení koncepce z praktického hlediska pro lepší porozumění návrhovému procesu. Vzhledem k úzkému propojení ekodesignu s modelem oběhového hospodářství v rámci současné evropské legislativy považují za nezbytné ve druhé části této diplomové práce vymezit též tuto koncepci a nastínit její nejvýznamnější prvky a myšlenky. Třetí část je poté věnována samotnému rozboru a popisu právní úpravy v oblasti ekodesignu. Za účelem ilustrace, jakým způsobem se pojetí ekodesignu vyvíjelo v průběhu let, jsou jednotlivé dokumenty a právní předpisy rozebrány chronologicky. Tato diplomová práce reflektuje skutečnost, že ekologické navrhování je regulováno především na evropské úrovni, a z tohoto důvodu se soustředí převážně na analýzu evropských právních předpisů. V souvislosti s předpokládaným přijetím nařízení představujícího nový rámec pro ekodesign udržitelných výrobků jsou rozebrány nedostatky současné právní regulace a důvody pro přijetí nové úpravy. Poslední kapitola třetí části této diplomové práce je poté věnována podrobnému rozboru návrhu nového evropského nařízení.

Hlavním cílem diplomové práce je zanalyzovat platnou právní úpravu v oblasti ekodesignu, včetně jejích výhod a nedostatků, následně rozebrat návrh nového nařízení v této oblasti,

předložený Evropskou komisí, a zhodnotit, v čem spočívá jeho přínos oproti stávající úpravě. K dosažení vytyčených cílů diplomová práce používá především metodu analytickou a syntetickou, doplněnou též o metodu komparativní. Analytická metoda je užita zejména v souvislosti s rozбором evropských právních předpisů, koncepčních dokumentů a české legislativy. K porovnání platného a původního znění jednotlivých právních předpisů, jakož i ke srovnání několika právních předpisů upravujících tutéž problematiku mezi sebou, byla aplikována komparativní metoda. V menší míře byla dále použita deskriptivní metoda za účelem popisu vývoje právní úpravy v oblasti ekodesignu.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 1. březnu 2023.

1. Ekodesign – pojem, cíl a realizace

Před zahájením rozboru právní úpravy v oblasti ekodesignu a popisu vývoje této koncepce je úvodní kapitola diplomové práce zaměřena na definici samotného pojmu a přiblížení jeho podstaty a účelu. Poslední kapitola této části nahlíží na ekodesign spíše z praktického pohledu a ilustruje, jakým způsobem může ekologické navrhování významně přispět ke zlepšování stavu životního prostředí.

1.1. Pojem ekodesign

Ekodesign¹, taktéž označovaný jako design pro životní prostředí, je možné obecně definovat jako komplexní koncept navrhování a vývoje výrobků směřující ke snižování množství jejich negativních dopadů na životní prostředí v průběhu celého životního cyklu.² Zohledněním environmentálních aspektů výrobků vedle jejich běžných vlastností jako jsou funkčnost, odolnost, estetičnost, kvalita, náklady či ergonomičnost již od počáteční návrhové fáze si tento přístup klade za cíl minimalizaci negativních vlivů výrobků na životní prostředí do budoucna.³

Pod pojem životní cyklus⁴ výrobku řadíme všechny fáze života výrobku od opatření surovin nezbytných k výrobě, přes jejich zpracování, samotnou výrobu a distribuci výrobku, jeho užívání a spotřebu, včetně následné likvidace.⁵ V souladu s koncepcí ekodesignu se návrh a konstrukce výrobku již v počáteční fázi zaměřují nikoliv pouze na zamezování negativním dopadům výrobků ve fázi výroby a spotřeby, ale taktéž během jejich budoucí likvidace.⁶ Tento přístup umožňuje předcházet situacím, kdy je učiněno rozhodnutí zamezit negativnímu dopadu výrobku v jedné z jeho životních fází, přičemž takový postup bude mít za nevyhnutelný následek významné zvýšení negativního dopadu v jiné životní fázi.⁷

¹ Výraz ekodesign je počestěnou podobou anglického slova „ecodesign“. Zkratka „eco“ označuje slovo ekologický v obou jazycích, naproti tomu však význam výrazu „design“ je v anglickém jazyce širší a vyjadřuje nikoliv pouze určitý návrh, ale i vytváření, úpravu nebo provádění něčeho podle plánu či aplikaci určitého záměru. Viz design. In: *Merriam-Webster.com* [online]. Springfield (MA): Merriam-Webster [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/design> Dále viz Montreal World Design Summit. Montreal Design Declaration. *Designdeclaration.org* [online]. 2017, s. 3 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: http://www.designdeclaration.org/wp-content/uploads/2019/01/Montreal_Design_Declaration_2017_WEB.pdf

² OECD. *Extended Producer Responsibility: Updated Guidance for Efficient Waste Management* [online]. Paris: OECD Publishing, 2016, s. 162 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/9789264256385-en>

³ PIGOSSO, Daniela C.A. et al. Ecodesign Methods Focused on Remanufacturing. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2010, vol. 18(1), s. 23 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2009.09.005>

⁴ K tomuto pojmu blíže v kapitole 1.3.

⁵ REMTOVÁ, Květoslava. *Ekodesign*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003, str. 4. ISBN 80-7212-230-4.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž, str. 14.

Z hlediska legislativního pojetí pojmu ekodesign jej lze v širším smyslu charakterizovat v souladu s obecným vymezením pojmu jako komplexní návrhový přístup.⁸ V užším smyslu jím lze rozumět určení jednotlivých kritérií, jež musí finální výrobky splňovat.⁹ Zatímco první ze zmíněných dvou pojetí je upřednostňováno ekologicky smýšlejícími designéry a výrobci, druhé je naopak charakteristické pro oblast práva.¹⁰

1.2. Odlišení od jiných koncepcí

Ekodesign je často zaměňován s obdobnými pojmy jako je green design¹¹ či udržitelný design, přestože se jedná o odlišné koncepce ekologického designu, které na sebe historicky navazují.

Green design, jehož těžištěm je výhradně environmentální problematika, byl první snahou o minimalizaci nepříznivých dopadů výrobků na životní prostředí pomocí nástrojů, které se zaměřovaly na jednotlivá řešení dílčích otázek týkajících se konkrétních výrobků¹² jako je kupříkladu snížení spotřeby materiálu nebo energie, propagace opětovného použití celého výrobku či jeho dílů a recyklace.¹³

Z tohoto konceptu vychází ekodesign, který klade důraz na navrhování a vývoj nejen ekologicky, ale i ekonomicky vhodných výrobků, přičemž s předstihem usiluje o posouzení jejich budoucích dopadů na životní prostředí v průběhu jednotlivých fází životního cyklu od těžby surovin až po konečnou likvidaci.¹⁴

8 FABŠÍKOVÁ, Tereza. Požadavky na ekodesign výrobků z pohledu unijní a národní legislativy. In: *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské Unie: sborník příspěvků k X. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha: TROAS s. r. o., 2018, str. 64 – 65. ISBN: 978-80-88055-04-4.

9 Tamtéž.

10 FABŠÍKOVÁ, Tereza. Product Ecodesign As a Strategy of Waste Prevention. In: *Aktualne problemy gospodarowania odpadami – Current issues of waste management*. Torun: Dom organizatora, 2020, str. 26. ISBN 978-83-7285-926-6.

11 V této práci je pojem užíván ve svém původním anglickém znění, neboť jeho český překlad „zelený design“ není běžně rozšířen v odborné literatuře a praxi.

12 Ceschin a Gaziulusoy uvádí příklad výroby nábytku z rozdrčených nápojových kartonů společnosti Tetra Pak, přičemž recyklaci všech jejich jednotlivých složek není možné v současné době zajistit. Viz CESCHIN, Fabrizio a GAZIULUSOY, Idil. *Design for Sustainability: A Multi-level Framework from Products to Socio-technical Systems* [online]. New York: Routledge, 2020, str. 14 [cit. 2022-11-09]. ISBN 978-1-138-31516-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780429456510>

13 K tomuto tématu blíže viz OH, Sehun. From an Ecodesign Guide to a Sustainable Design Guide: Complementing Social Aspects of Sustainable Product Design Guidelines. *Archives of Design Research* [online]. 2017, vol30(2), str. 48 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://doi.org/10.15187/adr.2017.05.30.2.47>

14 BHAMRA, Tracy a LOFTHOUSE, Vicky. *Design for Sustainability – A Practical Approach*. 1. vydání. Aldershot: Gower Publishing Limited, 2007, str. 39 [cit. 2022-11-09]. ISBN 978-05-6608-704-2.

ROY, Robin. *Consumer Product Innovation and Sustainable Design* [online]. 2015, str. 5 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/311450102>

Koncepce udržitelného designu je oproti ekodesignu širší a jakožto nástroj trvale udržitelného rozvoje přispívá k uspokojování potřeb přítomnosti, aniž by došlo k ohrožení schopnosti budoucích generací naplňovat vlastní potřeby.¹⁵ Významným rozdílem oproti předešlým koncepcím je skutečnost, že vedle environmentálních a ekonomických faktorů jsou taktéž zohledněny sociální a etické aspekty životního cyklu výrobku jako jsou zdravotní a bezpečnostní podmínky zaměstnanců na pracovišti, spravedlivý plat či zdržení se od využití tzv. konfliktních minerálů¹⁶ ve výrobním procesu.¹⁷

1.3. Fáze životního cyklu výrobku

Každý výrobek prochází během svého života etapami, které mohou mít různý vliv na životní prostředí. Na úrovni Evropské unie je pojem životního cyklu definován jako „*následné a vzájemně propojené fáze života výrobku od zpracování surovin po konečné odstranění*“.¹⁸ Tudiž, v souladu s principem životního cyklu, ekodesign umožňuje určení výrobních vstupů (jako jsou přírodní zdroje a energie) a výstupů (jako je znečištění a odpad) za účelem minimalizace environmentální zátěže spojené s výrobkem.

Na úplném počátku životního cyklu výrobku stojí získávání potřebných obnovitelných a neobnovitelných surovin pro výrobu, doprava z místa těžby do místa zpracování a výroba materiálu, z něhož bude výrobek zhotoven. Tyto procesy vyvolávají nevratné ekologické důsledky, neboť významným způsobem zasahují do ekosystémů, vyčerpávají přírodní neobnovitelné zdroje a jsou příčinou rozsáhlého znečištění ovzduší, vody a půdy. Dokonce i v případě těžby obnovitelných zdrojů je spotřebováno rozsáhlé množství energie, materiálů, vody a chemických látek vedoucích ke znečištění.¹⁹ Návrhy výrobků striktně reflektující

¹⁵ *Naše společná budoucnost: Světová komise pro životní prostředí a rozvoj*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-85368-07-02.

¹⁶ Tento pojem označuje nerostné suroviny, jejichž těžba je zajišťována pomocí nucené práce osob (včetně dětí) pod hrozbou násilí ze strany ozbrojené skupiny, která používá výtěžky k vypuknutí nebo pokračování konfliktů. K tomu blíže Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/821 ze dne 17. května 2017, kterým se stanoví povinnosti náležité péče v dodavatelském řetězci pro unijní dovozce cínu, tantalu a wolframu, jejich rud a zlata pocházejících z oblastí postižených konfliktem a vysoce rizikových oblastí. In: *Úřední věstník*. L 130, 19.05.2017. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A02017R0821-20201119>

¹⁷ ROY, Robin, ref. 14, str. 5.

¹⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie. In: *Úřední věstník*. L 285, 31.10.2009, článek 2 bod 13. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0125-20121204>

¹⁹ Umwelt Bundesamt. Resource Use and Its Consequences. In: *Umweltbundesamt.de* [online]. 2019 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.umweltbundesamt.de/en/topics/waste-resources/resource-use-its-consequences>

požadavky ekodesignu se proto zaměřují především na minimalizaci těžby nových „čistých“ materiálů a upřednostňují zhotovení výrobků z recyklovaných zdrojů.

Fáze samotné výroby zahrnuje výrobu a sestavení výrobku a jeho jednotlivých součástí z již získaného nebo předem vyrobeného materiálu, zabalení výrobku a proces distribuce zboží k zákazníkům.²⁰ V této fázi návrháři posuzují energetickou náročnost celého výrobního a distribučního procesu, množství při něm vzniklého odpadu a znečištění, jež je nezbytné redukovat na co nejnižší hodnotu.

V následující fázi je výrobek užíván a spotřebováván zákazníkem. V této souvislosti je nezbytné posoudit bezpečnost užívání a ekologické dopady ve vztahu k toxickým složkám, které může výrobek uvolňovat, životnost výrobku, efektivitu využití přírodních zdrojů při užívání výrobku či možnosti jeho opravy.²¹

V případě, kdy výrobek již naplnil svůj účel či z jiného důvodu zákazníkovi dosloužil, je namísto posoudit možnosti jeho opětovného využití, sdílení či repase. Pokud ovšem takový postup není možný, nastává konec životnosti výrobku jako takového a je recyklován nebo zcela likvidován. Přestože je recyklace ekologicky šetrnější variantou ve srovnání s úplnou likvidací výrobku, její realizace je spojena s využitím značného množství energie, což je z hlediska životního prostředí nežádoucí. V případě energetického využití odpadů jsou vytvářeny skleníkové plyny a další znečišťující látky a půda dnes často slouží jako místo pro trvalé ukládání odpadu.

1.4. Cíl ekodesignu

Cílem koncepce ekodesignu je snížení negativních dopadů výrobku na životní prostředí z hlediska jeho celého životního cyklu, aniž by zároveň došlo k ohrožení jeho základních vlastností jako jsou funkčnost, kvalita či náklady. Vskutku, mají-li být ekologicky šetrnější iniciativy a návrhy výrobků na trhu úspěšné, musí být zásadně uspokojeny základní parametry a požadavky kladené na výrobek z pohledu potenciálního zákazníka.²² V případě nesplnění těchto předpokladů zákazník neprojeví zájem o výrobek či usoudí, že z jeho pohledu environmentální

²⁰ KOČÍ, Vladimír. *Příručka základních informací o posuzování životního cyklu* [online]. Praha, 2010, str. 4 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: https://www.ib.cvut.cz/lib/exe/fetch.php?media=literatura:18_prirucka_lca.pdf

²¹ MYNÁŘOVÁ, Lenka a VÍŠEK, Vladimír. Inovace v cirkulární ekonomice. In: *Incién.org* [online]. 2019, str. 13 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: https://incién.org/wp-content/uploads/2021/06/WhitePaper_Inovace_v_Cirkularni_Ekonomice_F-1.pdf

²² MACCIONI, Lorenzo, BORGIANNI Yuri a PIGOSSO Daniela C.A. Can the Choice of Eco-design Principles Affect Products' Success? *Design Science* [online]. 2019, vol 5, e25, str. 1 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/dsj.2019.24>

výhoda nepřeváží nad ostatními klíčovými vlastnostmi výrobku, v důsledku čehož nedochází ani k záměně ekologicky méně šetrných výrobků za šetrnější.²³ Naproti tomu, úspěšné výrobky mohou mít vliv na změnu preferencí a chování zákazníků, a tím výrazně přispět k posílení ochrany životního prostředí.²⁴ Jinými slovy lze říci, že hlavním záměrem ekodesignu je nalezení úspěšných inovativních řešení za současného snižování negativních environmentálních vlivů výrobků.

V této souvislosti je však důležité upozornit na skutečnost, že ekodesign není pouze přístupem kladoucím důraz na environmentální problematiku v návrzích výrobků, ale taktéž usiluje o zavedení globální koncepce životního prostředí, jež má zajistit systematické a ucelené posuzování environmentálních dopadů. Tímto způsobem má být zajištěna vysoká míra zapojení výrobců do procesu snižování negativních environmentálních vlivů pomocí metod založených na určení, kontrole a zlepšení environmentálních aspektů jimi navržených a produkováných výrobků.

1.5. Realizace ekodesignu

Aplikací jednotlivých strategií ekodesignu a jeho podporou mohou výrobci významným způsobem snížit negativní vliv svých výsledných výrobků na životní prostředí, neboť více než 80 % budoucích dopadů výrobků na životní prostředí je určeno již v jejich návrhové fázi.²⁵ Tím rozumíme dopady výrobku během všech jeho životních fází, včetně jeho výroby, použití i nakládání se vzniklým odpadem po ukončení jeho životnosti. Z toho plyne, že ekodesign je koncepcí založenou na principu prevence, neboť umožňuje snižování potenciálních nežádoucích dopadů výrobku ještě před jeho vznikem. Tento princip má v oblasti práva životního prostředí velmi důležitý význam a je promítán do mnoha právních předpisů²⁶, neboť poškození životního prostředí je často nenapravitelným jevem. Kupříkladu v důsledku zahrnutí nebezpečných látek do složení výrobku mohou být znemožněny následné recyklační procesy, neboť takové složky zabraňují opětovnému použití materiálu. Pokud však takové látky nebudou během výroby použity,

²³ Tento závěr lze ilustrovat na příkladu motorových vozidel na elektrický pohon. Již od počátku své existence musejí čelit tradičním vozidlům se spalovacím motorem, která již dosáhla vysoké úrovně technologického pokroku a jsou většinou společností považována za běžnou součást vybavení domácnosti nehledě na jejich ekologické dopady. K překlenutí této konkurenční nevýhody bylo nezbytné, aby byly udržitelné technologie a inovativní řešení podporovány klíčovými subjekty na trhu – zákonodárci, výrobci a zákazníci. V posledních letech tak došlo k výraznému nárůstu počtu prodaných elektromobilů v důsledku rozvoje dobíjecí infrastruktury, poskytování dotací na nákup elektromobilů nebo nízkých provozních nákladů. Viz KIECKHAFFER, Karsten, WACHTER, Katharina a SPENGLER, Thomas S. Analyzing Manufacturers' Impact on Green Products' Market Diffusion – The Case of Electric Vehicles. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2017, vol162, str. S11 a S23 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.05.021>

²⁴ ROY, Robin, ref. 14, str. 4.

²⁵ Evropská komise. *Ecodesign Your Future: How Ecodesign Can Help the Environment by Making Products Smarter* [online]. 2014, str. 3 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2769/38512>

²⁶ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, str. 52 – 53. ISBN 978-80-7400-338-7.

dojde k pozitivním účinkům ihned v několika životních fázích výrobku mezi něž patří používání výrobku zákazníkem bez zdravotních rizik a možnost budoucí recyklace. V návrhovém stádiu proto výrobce činí řadu významných rozhodnutí, které mimo jiné zahrnují výběr materiálů, vzhled výrobku, funkčnost jednotlivých součástí a taktéž způsob existence výrobku v rámci systémů logistiky a infrastruktury.²⁷

Dle Roozenburga a Eekelse lze samotný proces vývoje výrobku v širším smyslu rozdělit do dvou fází – fáze plánování a fáze striktního vývoje.²⁸ Nejprve dochází ke stanovení zamýšlených cílů a strategií k jejich dosažení, jakož i k formulaci a shromažďování myšlenek a inovativních nápadů týkajících se nového výrobku. Vývojová fáze je poté zaměřena na samotný návrh výrobku a jeho výroby, jakož i na plánování marketingu.

1.5.1. Environmentální profil výrobku

Termín environmentální profil, v některých zdrojích označovaný taktéž jako ekologický profil, označuje souhrn vstupů a výstupů souvisejících s výrobkem v průběhu všech fází jeho životního cyklu, které jsou z environmentálního hlediska významné.²⁹ Jinými slovy, jedná se o vše, co v důsledku existence výrobku do životního prostředí proniká a co je z něj naopak odebráno. Jako příklad lze uvést produkci odpadu, hluku nebo záření, znečištění ovzduší, vod nebo půdy škodlivými látkami či využití přírodních zdrojů. Z pohledu ekodesignu je kladen důraz na posouzení takových environmentálních aspektů výrobků, jejichž modifikace v průběhu návrhové fáze může ve svém výsledku vést ke zmírnění zátěže pro životní prostředí.

K určení, jaký vliv má výrobek během svého životního cyklu na životní prostředí, je nejčastěji používána metoda s anglickým názvem Life-Cycle Assessment³⁰ (dále jen „LCA“). S její pomocí dochází k systematickému vyhodnocování informací o možných environmentálních dopadech výrobku, jež umožňuje určit problematické fáze, které je zapotřebí modifikovat, aby bylo možné nalézt co nejvhodnější životní cyklus.³¹ Mezi fáze s nejvýznamnějšími negativními dopady obecně řadíme ty, které jsou spojeny s vysokou spotřebou materiálů a energie, značným stupněm

²⁷ WIDMER, Simon. Design and the Circular Economy. *Ellenmacarthurfoundation.org* [online]. 2021 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://ellenmacarthurfoundation.org/articles/design-and-the-circular-economy>

²⁸ ROOZENBURG, Norbert F.M. a EEKELS, Johannes. *Product Design: Fundamentals and Methods*. Chichester: John Wiley & Sons, 1995, str. 13. ISBN 0-471-95465-9.

²⁹ Článek 20 bod 20 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

³⁰ Do českého jazyka lze tento pojem volně přeložit jako „posuzování životního cyklu“.

³¹ MYNÁŘOVÁ, Lenka a VÍŠEK, Vladimír, ref. 21, str. 8.

znečištění půdy, ovzduší či vody a největším množstvím vzniklého odpadu v průběhu celého životního cyklu.³² Metoda LCA taktéž slouží pro účely porovnání několika výrobků mezi sebou.

Vzhledem ke skutečnosti, že jde o celistvé posouzení všech potenciálních rizik, při využití LCA nemůže docházet pouze k přesunu environmentální zátěže³³ mezi jednotlivými fázemi života výrobku. V praxi by tak nemělo docházet k situacím, kdy v případě inovativního návrhu dojde k eliminaci či vyřešení jednoho nepříznivého dopadu výrobku za současného vzniku jiného. V této souvislosti hovoříme též o tzv. dilematech ekodesignu³⁴, kdy dochází ke střetu několika strategií ekodesignu sledujících různé environmentální cíle. Pro ilustraci je vhodné uvést příklad prodlužování životnosti výrobků pomocí oprav či repase za účelem zachování materiálních zdrojů a předcházení znečištění půdy a ovzduší v důsledku likvidace nepotřebných výrobků. Nové inovativní výrobky však mohou mít mnohem vyšší energetickou účinnost, čímž taktéž dochází ke snižování dopadů výrobků na životní prostředí. V takových případech musí být dosaženo kompromisního rozhodnutí o tom, které environmentální aspekty výrobku budou upřednostněny, mimo jiné i v jejich vzájemné souvislosti s legislativními požadavky, kvalitou výrobku a náklady pro výrobce.³⁵

Jak vyplývá z výše uvedeného, LCA je postaveno na myšlence hodnocení životního cyklu „cradle to grave“³⁶, tedy posouzení všech potenciálních zátěží pro životní prostředí spojených s výrobkem v průběhu celého jeho života, od získávání surovin a výroby materiálu až po samotnou likvidaci. Některé LCA studie se však zaměřují pouze na posouzení konkrétního úseku životního cyklu. Mezi taková posouzení se zúženým rozsahem řadíme přístup „cradle to gate“³⁷, který hodnotí pouze životní fáze výrobku od získávání surovin, přes výrobu, proces balení, dopravu během výrobního procesu až do opuštění výroby. Taktéž princip „gate to gate“³⁸ představuje pouze částečné hodnocení životního cyklu, a to mezi dvěma předem určenými body v průběhu životního

³² Tamtéž.

³³ V anglickém jazyce je rozšířen termín „burden shifting“.

³⁴ PREDENVILLE, Sharon M., O'CONNOR, Frank, BOCKEN, Nancy M. P. a BAKKER, Conny. Uncovering Ecodesign Dilemmas: A Path to Business Model Innovation. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2017, vol143, str. 5 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.11.095>

³⁵ BYGGETH, Sophie a HOCHSCHIRNER, Elisabeth. Handling trade-offs in Ecodesign Tools for Sustainable Product Development and Procurement. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2006, vol14(15–16), str. 1421 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2005.03.024>

³⁶ Do českého jazyka lze tento pojem volně přeložit jako „od kolébky k hrobu“. V anglickém jazyce se můžeme setkat se zkratkou C2G.

³⁷ Do českého jazyka lze tento pojem volně přeložit jako „od kolébky k bráně“, v některých zdrojích poté „od kolébky k vratům“, přičemž oba pojmy označují vrata či bránu továrny.

³⁸ Do českého jazyka lze tento pojem volně přeložit jako „od brány k bráně“. V anglickém jazyce se můžeme setkat se zkratkou G2G.

cyklu. Od těchto pojetí odlišujeme širší přístup „cradle to cradle“³⁹, který je úzce spojen se systémem oběhového hospodářství, neboť na konec životnosti výrobku navazují další procesy, zejména recyklace a další využití. Jedná se o určitou modifikaci myšlenky „cradle to grave“, která pracuje s procesem „take-make-waste“⁴⁰, novější přístup však přichází se změnou na „take-make-retake and remake“⁴¹.

1.5.2. Strategie ekodesignu

Jednotlivé výrobky nabízené na trhu se od sebe výrazně odlišují – ať už svým účelem, procesem výroby, složením, využitím, konečnou likvidací či jiným způsobem. Z tohoto důvodu je nezbytné zvolit vhodnou strategii ekodesignu podle povahy výrobku.

Rozlišujeme celkem osm typů⁴² strategií, které jsou v praxi zobrazovány na tzv. kole strategií ekodesignu⁴³, jež reflektuje celý životní cyklus výrobku. Pomocí porovnání environmentálních profilů již existujícího a naproti tomu nově navrhovaného environmentálně šetrnějšího výrobku kolo umožňuje určení, jaký typ strategie nejvíce přispívá ke snížení negativních vlivů konkrétního výrobku na životní prostředí.⁴⁴ Platí taktéž, že čím větší rozdíl je mezi plochami, na nichž jsou zobrazeny environmentální profily obou výrobků, tím vhodnější je zvolit výrobu nového „vylepšeného“ výrobku, a naopak v případě, kdy je rozdíl mezi profily minimální, je namíste vytvořit zcela novou koncepci výrobku.⁴⁵ Z důvodu provázanosti strategií a fází životního cyklu

³⁹ Do českého jazyka lze tento pojem volně přeložit jako „od kolébky ke kolébce“. V anglickém jazyce se můžeme setkat se zkratkou C2C.

⁴⁰ Do českého jazyka lze tento pojem přeložit jako „vezmi-vyrob-vyhad“.

⁴¹ Do českého jazyka lze tento pojem přeložit jako „vezmi-vyrob-opětovně získej a opětovně vyrob“. K tomu blíže CALLAHAN, Aleesha. Cradle-to-cradle: In Conversation with William McDonough. *Mcdonough.com* [online]. 2017. Dostupné z: <https://mcdonough.com/cradle-cradle-conversation-william-mcdonough/>

⁴² Někteří autoři uvádí pouze 7 typů strategií, neboť považují vývoj nové koncepce výrobku za samostatné a nejvíce inovativní řešení. Srov. VALLET, Flore, EYNARD, Benoît, MILLET, Dominique, GLATARD MAHUT, Stéphanie, TYL, Benjamin et al. *Using Eco-design Tools: An Overview of Experts' Practices* [online]. Str. 3. Dostupné z: https://hal.science/hal-01251846/file/Using%20eco-design%20tools_an%20overview%20of%20experts%E2%80%99%20practices.pdf

⁴³ Kategorizaci jednotlivých strategií a jejich zobrazení na tzv. kole strategií ekodesignu zavádí Brezet a Van Hemel, přičemž na jejich pojetí navazuje řada dalších autorů. Viz BREZET, Johannes C. a VAN HEMEL, Carolien G. (1997). *Ecodesign: A Promising Approach to Sustainable Production and Consumption*. Paříž: United Nations Environment Programme, 1997. Toto členění zohledňují například REMTOVÁ, Květoslava, ref. 5, str. 13. Též VAN BOEIJEN, Annemiek a DAALHUIZEN, Jaan. *Delft Design Guide* [online]. Delft: Faculteit Industrieel Ontwerpen, 2010, kapitola 2.1 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: https://arl.human.cornell.edu/PAGES_Delft/Delft_Design_Guide.pdf

⁴⁴ HUULGAARD, Rikke Dorothea a REMMEN, Arne. *Eco-design Requirements for Televisions: How Ambitious is the Implementation of the Energy-using Product Directive?* [online]. Kodaň: The Danish Environmental Protection Agency, 2012, str. 21 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/340827815_Eco-design_Requirements_for_Televisions_How_Ambitious_is_the_Implementation_of_the_Energy-using_Product_Directive

⁴⁵ REMTOVÁ, Květoslava, ref. 5, str. 13.

výrobku je vždy třeba při implementaci jednotlivých strategií předcházet možným negativním dopadům na životní prostředí v jedné fázi, aniž by došlo k jejich přenosu do fáze další.⁴⁶

Jednotlivé strategie je možné zařadit do následujících čtyř subkategorií⁴⁷ – vývoj nové koncepce výrobku, změna složení výrobku, změna struktury výrobku a změna systémů spojených s výrobkem.

Vývoj nové koncepce výrobku je zaměřen na roli, kterou má z hlediska svých funkcí výrobek plnit a způsob, jakým má být tohoto cíle dosaženo. Tato subkategorie je považována za nejvíce inovativní a zahrnuje dematerializaci⁴⁸, společné užívání výrobku, integraci funkcí⁴⁹ a funkční optimalizaci výrobku či jeho jednotlivých složek⁵⁰.

Strategie spočívající ve změně složení výrobku zahrnuje předně volbu materiálů, které mají co nejmenší negativní vliv na životní prostředí. Za tímto účelem může výrobce učinit rozhodnutí použít materiály s nízkým obsahem škodlivých látek, materiály spotřebovávající menší množství energie při svém zpracování, obnovitelné či recyklované a recyklovatelné materiály. Další možností je poté snížení rozsahu užitého materiálu v podobě snížení hmotnosti výrobku, obsahu různorodých materiálů vedoucí k obtížnější recyklaci či objemu o komponenty, jež z funkčního a estetického hlediska nezvyšují hodnotu výrobku.⁵¹

Změnou struktury výrobku rozumíme optimalizaci výroby, optimalizaci distribučního procesu a snížení negativních dopadů ve fázi užívání výrobku. První ze zmíněných strategií nabízí možnost změny výrobní techniky, redukce počtu výrobních kroků, přechodu k nižší či „čistší“ spotřebě energie během výrobního procesu či produkce menšího množství výrobního odpadu.⁵² Optimalizace distribučního procesu se zaměřuje na snížení nepříznivých dopadů způsobených obaly a přepravou výrobku nikoliv pouze mezi výrobcem a zákazníkem, ale taktéž zahrnuje i

⁴⁶ ECOSIGN. *Basic Concepts on Ecodesign – Introduction to Ecodesign* [online]. 2018, str. 2 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: http://www.ecosign-project.eu/wp-content/uploads/2018/09/BASIC_UNIT01_EN_Lecture.pdf

⁴⁷ K tomu blíže BREZET, Johannes C. a VAN HEMEL, Carolien G., ref. 43.

⁴⁸ Dematerializací rozumíme náhradu hmotného výrobku při zachování jeho původní funkce. Kupříkladu v důsledku rozšíření mobilních telefonů (resp. užívání služeb textových zpráv a telefonických hovorů) došlo ke snížení spotřeby papíru užívané při listinné korespondenci.

⁴⁹ Případy, kdy jediný výrobek plní několik funkcí, pro něž existují samostatné výrobky. Příkladem lze uvést tiskárnu zajišťující skenování, tisk i kopírování dokumentů.

⁵⁰ Remtová uvádí příklad nahrazení používání nadměrného množství obalového materiálu u spotřebních výrobků sloužícího k vyvolání dojmu, že se jedná o luxusní zboží, za jedinečný potisk či tvar obalu.

⁵¹ ECOSIGN. *Basic Concepts on Ecodesign – Principles and Strategies of Ecodesign* [online]. 2018, str. 5 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: http://www.ecosign-project.eu/wp-content/uploads/2018/09/BASIC_UNIT05_EN_Lecture.pdf

⁵² Tamtéž, str. 7.

přepřavu od dodavatele materiálu či případných dalších osob v rámci distribuční soustavy.⁵³ Výrobci lze doporučit zvažování redukce množství použitých obalů, rozměry a tvar výrobku, opakované užití obalů či volbu energeticky účinného způsobu dopravy a logistiky. Na základě myšlenky důležitosti propojení všech fází životního cyklu výrobku je zapotřebí, aby výrobce uvažoval o negativních vlivech svého výrobku i po okamžiku, kdy již nebude výrobek v jeho dispozici a bude předán konečnému uživateli. Tato strategie se zaměřuje na zajištění bezpečnosti výrobků při jejich užívání a minimalizaci jejich škodlivých vlivů na okolí, jakož i na umožnění co nejúspornějšího užívání výrobku.

Poslední subkategorii představuje změna systémů spojených s výrobkem, jež zahrnuje optimalizaci životnosti výrobku a optimalizaci likvidace výrobku. Z environmentálního hlediska je velmi podstatné zachovat již existující výrobek co nejdéle v provozu tak, aby nedocházelo k jeho poruchám či předčasnému konci životnosti, po nichž by následovala likvidace. Tohoto cíle je možné dosáhnout především zvýšením odolnosti výrobku, snadnější a dostupnější údržbou a opravou či navrhováním modulárních výrobků se zaměnitelnými částmi.⁵⁴ Je nezbytné taktéž vzít v úvahu, jakým způsobem bude naloženo s výrobkem, který již dosloužil. Zajištění jednoduché demontáže a oddělení jednotlivých součástí výrobku, možnost budoucího využití samostatných komponentů či snadná recyklace použitých materiálů představují vhodné způsoby, jakými je možné minimalizovat nežádoucí vlivy výrobků na životní prostředí. V případě, kdy tyto varianty nemohou být využity, je nezbytné zajistit bezpečnou likvidaci výrobku, při jehož případném spalování nebudou vypouštěny toxické emise.

⁵³ Tamtéž, str. 8.

⁵⁴ Tamtéž, str. 9 – 10.

2. Ekodesign a oběhové hospodářství

Vzhledem k úzkému propojení ekodesignu s koncepcí oběhového hospodářství v současné právní regulaci je tato část diplomové práce věnována vymezení pojmu oběhového hospodářství a jeho obsahu, včetně vztahu k přístupu ekologického navrhování. Vývoj koncepčních dokumentů v této oblasti je poté podrobněji rozebrán v kapitole 3.3.4 této diplomové práce.

2.1. Pojem oběhové hospodářství

Oběhové hospodářství, označované též jako cirkulární ekonomika, je ekonomický model, v němž je „... hodnota výrobků, materiálů a zdrojů v hospodářství zachována co nejdéle a ve kterém je minimalizován vznik odpadu ...“.⁵⁵ Institut cirkulární ekonomiky pojem definuje jako „Ekonomiku, kde materiály kolují v cyklech bez ztráty na kvalitě a v co nejvyšší přidané hodnotě.“⁵⁶

Z obou těchto vymezení vyplývá, že základní podstatou oběhového hospodářství je jednoduchá myšlenka – existence ekonomiky, v níž je zachována hodnota výrobku a materiálu co nejdéle v oběhu.⁵⁷ Tento princip doplňuje druhé pravidlo – předcházení vzniku odpadu a znečištění ve všech životních fázích výrobku.⁵⁸ V tom spočívá významný odlišující prvek oběhového hospodářství od jiných koncepcí, neboť důraz je kladen na úplnou eliminaci vzniku odpadu, a nikoliv pouze na inovativní řešení v „post-spotřebitelské“ fázi, ve které dochází k likvidaci či recyklaci spojeným se značnými ztrátami vložené energie a práce.⁵⁹ Třetím a neméně důležitým cílem oběhového hospodářství je regenerace přírody.⁶⁰ Přestože se takový cirkulární přístup může zdát logický a snadno proveditelný, představuje zásadní změnu spočívající v odklonu od dosavadního lineárního pojetí ekonomiky.

Lineární pojetí ekonomiky oproti pojetí cirkulárnímu pracuje se schématem „take-make-waste“.⁶¹ Spočívá na jednoduché myšlence skládající se z několika kroků – společnosti těží

⁵⁵ Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Uzavření cyklu – Akční plán EU pro oběhové hospodářství*. COM(2015) 614 final, 02.12.2015, str. 2 [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>

⁵⁶ MYNÁŘOVÁ, Lenka a VÍŠEK, Vladimír, ref. 21, str. 5.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž, str. 6.

⁵⁹ Ellen MacArthur Foundation. *Towards a Circular Economy: Business Rationale for an Accelerated Transition* [online]. 2015, str. 7 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: <https://www.aquafil.com/assets/uploads/ellen-macarthur-foundation.pdf>

⁶⁰ Ellen MacArthur Foundation. *Regenerate Nature*. *Ellenmacarthurfoundation.org* [online]. 2022 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://ellenmacarthurfoundation.org/regenerate-nature>

⁶¹ Ellen MacArthur Foundation, ref. 59, str. 6.

suroviny, zpracovávají je a používají k produkci výrobků. Následně je výrobek spotřebován zákazníkem, který jej či jeho jednotlivé části, poté co již neslouží svému účelu, vytřídí či vyhodí do smíšeného odpadu a tím je životní cyklus výrobku ukončen. Takový model počítá s velkým množstvím snadno dostupných přírodních zdrojů a energie, a naopak opomíjí množství znečištění a odpadu, které takové výrobky produkují.

Vzhledem ke stále se zhoršujícímu stavu životního prostředí v důsledku lineárního uvažování nad výrobky je však zapotřebí, aby došlo k přechodu k oběhovému hospodářství. Vzhledem ke komplexitě environmentálních problémů, jimž v tuto chvíli planeta čelí, nepostačí pouhé zvýšení efektivního využívání dostupných zdrojů, které pouze oddalují nevyhnutelné, ale je nezbytná změna celého systému. K tomu je třeba modifikovat jednotlivé kroky v již existujícím schématu, tj. jak hospodaříme s přírodními zdroji, jak vyrábíme a používáme výrobky, jakým způsobem je možné prodloužit jejich životnost či jak nakládáme s materiály poté, co výrobek již doslouží. V této souvislosti hovoříme o cirkulárním schématu „take-make-retake and remake“.

2.2. Ekodesign v oběhovém hospodářství

Ekodesign je klíčovým nástrojem oběhového hospodářství, neboť umožňuje již v návrhové fázi odhalit a následně se s předstihem vypořádat s potenciálními negativními environmentální dopady výrobku. Oběhové hospodářství si klade za cíl navrhování výrobků takovým způsobem, aby hodnota výrobků a zdrojů byla zachována co nejdéle v cyklu a aby nedocházelo ke vzniku odpadu a znečištění, přičemž se soustřeďuje na hledání a integraci inovativních řešení v průběhu celého životního cyklu výrobku, a nikoliv pouze na konci jeho životnosti.⁶² Výrobky by měly být navrženy takovým způsobem, aby mohly být opraveny, déle používány, repasovány, vylepšeny či případně recyklovány, aniž by bylo zapotřebí přejít k úplné likvidaci.

Toto nové směřování ekodesignu je označováno jako cirkulární design⁶³, jímž rozumíme ideu navrhování výrobků nebo služeb, které nevytváří odpad a znečištění a zároveň přispívají k regeneraci přírodních zdrojů za současného udržení výrobků a materiálů co nejdéle v provozu pomocí oprav, opětovného použití, sdílení s jinými osobami či recyklace. Cirkulární design nahlíží na environmentální problémy z širší perspektivy, nebere v potaz pouze preference potenciálního

⁶² Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Směrem k oběhovému hospodářství – Program nulového odpadu pro Evropu*. COM(2014) 398 final, 02.07.2014, str. 4 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex:52014DC0398>

⁶³ WIDMER, Simon, ref. 27.

uživatele výrobku, ale taktéž celý systém, v němž bude návrh existovat.⁶⁴ Jinými slovy, jeho cílem je zjištění, jaký dopad by mohl mít konkrétní návrh pro všechny zúčastněné strany a přizpůsobení již existujících systémů nebo zajištění nových řešení takovým způsobem, aby bylo možné zcela minimalizovat dopady na životní prostředí.

Dle Ellen MacArthur Foundation, pokud takto změním úhel pohledu na environmentální problematiku, můžeme na odpad nahlížet jako na návrhovou chybu.⁶⁵ Odpad je vnímán jako výsledek nevhodných návrhových řešení, která v oběhovém hospodářství nemají místo, neboť je nezbytné navrhovat výrobky takovým způsobem, aby se po jejich použití vrátily do ekonomiky. S ohledem na tuto skutečnost, cirkulární model zavádí rozlišení mezi spotřebními a odolnými součástmi výrobku.⁶⁶ V oběhovém hospodářství jsou spotřební prvky z převažující části tvořeny bezpečnými látkami biologického původu, které lze vrátit do biosféry, ať již přímo po spotřebě nebo po několika použitích. Odolné složky jsou naopak vyrobeny z technického materiálu jako jsou kovy či plasty a jsou již od počátku navrženy k opětovnému použití, neboť jejich začlenění zpět do přírody není možné. Právě u takových odolných výrobků, jejichž povaha to připouští, je pojem spotřebitele nahrazen konceptem uživatele, který si výrobek zapůjčuje, pronajímá či jej sdílí s jinými osobami.⁶⁷

V této souvislosti lze hovořit o čtyřech oblastech cirkulárního uvažování ke zvýšení produktivity materiálu, jež jsou označeny jako tzv. síly (i) vnitřního kruhu, (ii) delší cirkulace, (iii) kaskádového použití a (iv) čistých cyklů.⁶⁸ První ze zmíněných postupů spočívá v zúžení vnitřního kruhu a je spojen se společnostmi, které navrhují svou produkci takovým způsobem, aby bylo možné jednotlivé součásti opravit, vylepšit či recyklovat a následně znovu použít, a to co v nejkratším možném termínu za účelem snížení množství použitého materiálu, energie a práce.⁶⁹ Síla delší cirkulace se vztahuje k maximalizaci počtu po sobě jdoucích cyklů nebo času, po jaký takové cykly trvají. Kaskádovým použitím označujeme situaci, ve které má opětovné použití různou podobu a uplatňuje se napříč řetězcem – nošené oblečení lepší kvality znovu nalezne zájemce v obchodech s oblečením z druhé ruky, méně zachovalé modely či zbylé části látek jsou

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Ellen MacArthur Foundation. Eliminate Waste and Pollution. *Ellenmacarthurfoundation.org* [online]. 2022 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://ellenmacarthurfoundation.org/eliminate-waste-and-pollution>

⁶⁶ Ellen MacArthur Foundation, ref. 59, str. 7.

⁶⁷ Příkladem takového odolného výrobku může být počítač nebo technický stroj.

⁶⁸ Ellen MacArthur Foundation, ref. 59, str. 7.

⁶⁹ Oregon Wood Innovation Centre. Business Model Innovation in a Circular Economy. *OWIC Executive Innovation Brief* [online]. 2014, vol3(1) [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://owic.oregonstate.edu/sites/default/files/newsletter/Circular%20Economy.pdf>

použity výrobci nábytku jako materiál pro čalounění, přičemž vláknitý textilní materiál je možné později použít pro výrobu izolačního materiálu ve stavebnictví.⁷⁰ Takovým způsobem dochází ke zpracování původního materiálu napříč kategoriemi výrobků a tím je snižováno množství počátečních materiálových vstupů. Silou čistého cyklu poté rozumíme použití čistých a bezpečných surovin pro produkci výrobků či jejich částí, jež zvyšují účinnost sběru a redistribuce pro další použití v jiných výrobcích.⁷¹

⁷⁰ Ellen MacArthur Foundation, ref. 59, str. 7.

⁷¹ Oregon Wood Innovation Centre, ref. 69.

3. Právní úprava ekodesignu

Pro účely přehlednosti se tato část diplomové práce zaměřuje na chronologický vývoj právní úpravy ekodesignu, od prvních myšlenek pro zavedení této koncepce, přes její realizaci prostřednictvím právních předpisů až po současný právní stav. Vzhledem k předložení návrhu nového nařízení ze strany Evropské komise a probíhajícímu legislativnímu procesu je poslední kapitola této části věnována předpokládanému budoucímu vývoji legislativy týkající se ekodesignu. Při zkoumání této problematiky je vždy třeba mít na mysli, že právní předpisy v oblasti ekodesignu jsou harmonizované, a proto bude v rámci diplomové práce největší pozornost věnována evropskému právu.

3.1. Počátky právní úpravy ekodesignu

V 90. letech 20. století se evropská environmentální legislativa související s výrobky soustředila především na minimalizaci negativních dopadů způsobených konkrétními významnými zdroji znečištění jako je například nakládání s odpady či průmyslová výroba.

V důsledku vzestupu konzumerismu, globalizace, snížení počtu osob žijících ve společné domácnosti a nárůstu disponibilních příjmů jednotlivců v této době došlo ke zvýšení poptávky po výrobcích, a tudíž i k množství a rozmanitosti nabízeného zboží. Technologický pokrok dále umožnil zákazníkům přístup ke stále inovativnějším výrobkům s dostupnými cenami, čímž však došlo ke zkrácení užívací fáze výrobků i přes jejich funkčnost a k jejich předčasné recyklaci či úplné likvidaci. Vzhledem ke skutečnosti, že výrobky a služby jsou spojeny s významnými globálními environmentálními dopady, mohou představovat významnou zátěž pro životní prostředí, ať již ve fázi těžby surovin, užívání, distribuce či likvidace, pokud tyto důsledky nejsou vzaty v potaz již v návrhové fázi.

S ohledem na tuto situaci bylo nezbytné, aby Evropská komise podnikla kroky s cílem přehodnotit stávající legislativu týkající se dopadů výrobků na životní prostředí a navrhla žádoucí koncepční změny. Příprava takového návrhu nicméně představovala náročný úkol, neboť ekonomický růst je významně ovlivňován výrobou a spotřebou výrobků a služeb. Tudíž bylo nezbytné nalézt řešení, díky němuž bude zvyšována prosperita a životní úroveň obyvatel za současné ochrany životního prostředí.⁷²

⁷² Evropská komise. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Integrated Product Policy Building on Environmental Life-Cycle Thinking*. COM(2003) 302 final, 18.06.2003, str. 3 [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003DC0302>

V roce 1997 Evropská komise dala pokyn k vypracování studie, jež analyzuje vývoj nové koncepce integrované produktové politiky⁷³ (dále jen „IPP“) v jednotlivých členských státech za účelem předložení návrhů pro vytvoření jednotné evropské politiky v této oblasti. Na základě konzultací s politickými činiteli, představiteli mezinárodních organizací, zástupci jednotlivých průmyslových odvětví a skupinami zákazníků bylo v jejím průběhu zjištěno, že v některých členských státech již došlo k formulaci legislativy upravující problematiku výrobků v souvislosti s životním prostředím, avšak ve většině států taková úprava zcela chybí.⁷⁴ Studie taktéž upozornila na skutečnost, že přestože na evropské úrovni v této době neexistuje ucelená právní úprava založená na myšlence posuzování celého životního cyklu výrobku, byla však již přijata některá opatření⁷⁵, jež by se mohla stát součástí nově vznikající politiky.⁷⁶ Závěr studie obsahoval seznam krátkodobých a střednědobých doporučení na cestě k zakotvení myšlenek IPP do evropského práva, mezi nimiž byla taktéž uvedena potřeba zavedení pravidel pro ekodesign výrobků.

V návaznosti na studii byla koncepce IPP poprvé projednána se zúčastněnými stranami v rámci konzultací konaných v roce 1998. Obecně lze zhodnotit, že došlo ke shodě zúčastněných stran na významu zavedení přístupu zahrnující celý životní cyklus výrobků a na jejich souvisejícím zapojení v procesu.⁷⁷ V následujícím roce se konalo neformální setkání ministrů životního prostředí ve Výmaru, při němž byl uvítán záměr Evropské komise vydat zelenou knihu⁷⁸ obsahující návrhy na úpravu IPP na evropské úrovni a její rozvoj.⁷⁹ Bylo taktéž zdůrazněno, že environmentální politika se musí soustředit na zajištění fungování integrovaného přístupu, jež posuzuje všechny životní fáze výrobku.⁸⁰ Takovým způsobem by zlepšení tržních podmínek pro

⁷³ Přestože je v rámci anglického znění evropských právních předpisů v oblasti ekodesignu používán pojem „produkt“, české znění pracuje s pojmem „výrobku“. Tento překlad přebírá i tato diplomová práce s výjimkou zkratky IPP, aby byl dodržen původní název pro tento integrovaný přístup.

⁷⁴ Evropská komise. *European Commission: DGXI – Integrated Product Policy* [online]. 1998, str. 4 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/ipp/pdf/ippsum.pdf>

⁷⁵ Například Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech. In: *Úřední věstník*. L 365, 31.12.1994. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:31994L0062> a Nařízení Rady (EHS) č. 880/92 ze dne 23. března 1992 o systému Společenství pro udělování ekoznačky. In: *Úřední věstník*. L 99, 11.04.1992. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31992R0880>

⁷⁶ Evropská komise, ref. 74, str. 4.

⁷⁷ Evropská komise. *Green Paper on Integrated Product Policy*. COM(2001) 68 final, 07.02.2001, str. 28 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2001:0068:FIN>

⁷⁸ Zelené knihy vydané Evropskou komisí jsou dokumenty, jejichž účelem je poskytnout podnět k diskusi příslušným subjektům, jejichž zájmů se mohou dotýkat. Takovým způsobem může posléze dojít k vypracování bílých knih, v nichž jsou obsaženy legislativní návrhy konkrétních opatření přijímaných v oblastech působnosti Evropské unie. Viz Zelená kniha. In: *Glossary of Summaries* [online]. 2019 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/glossary/green-paper.html>

⁷⁹ Evropská komise, ref. 72, str. 2.

⁸⁰ Evropská komise, ref. 77, str. 4.

environmentálně šetrné výrobky na evropském trhu mělo významný vliv na posílení konkurenceschopnosti evropských průmyslových odvětví.⁸¹

V souvislosti s přípravou zelené knihy byla vypracována aktualizovaná zpráva⁸² týkající se způsobu, jakým mají být položeny základy právní úpravy IPP na úrovni evropského práva. V této době převažující část členských států stále ještě nepodnikla kroky k integraci takové politiky do svých právních ráďů, některé členské státy však již proces započaly či v něm aktivně pokračovaly. Přestože mezi „aktivními“ státy panovala shoda na klíčových zásadách, o než se IPP opírá, k jejich prosazování docházelo odlišnými způsoby.⁸³ Právě v tomto byla spatřována významná role Evropské komise, neboť bylo zapotřebí přesně definovat přístup k IPP, jež bude zvolen na evropské úrovni, a taktéž jeho uplatnění pomocí legislativního rámce pro nově vznikající koncepci, který bude důsledně platit v celé Evropské unii.⁸⁴

Zelená kniha o integrované produktové politice⁸⁵ (dále jen „Zelená kniha“), vydaná v roce 2001, navrhla strategii k posílení a přehodnocení environmentálních politik souvisejících s výrobky za účelem podpořit rozvoj trhu s ekologickými výrobky. Tato strategie je založena na IPP, již Zelená kniha vymezuje jako přístup, který usiluje o snížení dopadů v průběhu celého životního cyklu výrobku zahrnující všechny jeho fáze od těžby surovin až po likvidaci odpadu, který vznikl v důsledku jeho existence.⁸⁶ Jak již samotný název naznačuje, obecně jsou do této politiky zahrnuty všechny výrobky, ale i služby⁸⁷, které jsou zaměřeny na zlepšení celkových dopadů výrobků na životní prostředí. V praxi však dochází k zúžení okruhu regulovaných výrobků, neboť důraz je kladen především na význam a možnosti jejich přispění ke zlepšení stavu životního prostředí. Z označení přístupu jako „integrovaného“ poté vyplývá, že zahrnuje jak posuzování všech fází života výrobku, tak i integraci řady různých nástrojů za účelem snížení či úplné eliminace negativních dopadů výrobků za spolupráce se zúčastněnými stranami.⁸⁸

⁸¹ Evropská komise, ref. 72, str. 2.

⁸² Evropská komise, Generální ředitelství pro životní prostředí. *Developing the Foundation for Integrated Product Policy in the EU* [online]. 2000 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/ipp/pdf/ipp_devrep.pdf

⁸³ Tamtéž, str. 18.

⁸⁴ Tamtéž, str. 19.

⁸⁵ Evropská komise, ref. 77.

⁸⁶ Tamtéž, str. 5.

⁸⁷ Přestože IPP primárně necílí na tuto oblast, služby mohou v určitých případech významným způsobem přispět k dosahování environmentálních cílů zejména prostřednictvím dematerializace, tj. nahrazováním hmotných výrobků. Příkladem lze uvést tzv. carsharing umožňující sdílení automobilů širší skupinou osob, pro které není jejich koupě ekonomicky výhodná z důvodu nízké frekvence používání.

⁸⁸ Evropská komise, ref. 77, str. 5.

Zelená kniha zdůraznila význam společností a zákazníků pro realizaci cílů IPP, neboť právě jejich rozhodování nejvíce ovlivňuje dopady výrobků na životní prostředí.⁸⁹ Klíčová rozhodnutí společností o charakteristice výrobků se uskutečňují především v návrhové fázi, a tudíž v okamžiku, kdy se výrobky nachází na policích obchodu, již není možné dále ovlivňovat jejich vlastnosti. Obdobným způsobem i zákazníci přispívají svým rozhodováním ke stavu životního prostředí, ať již pozitivně či negativně, neboť veškerá úsilí navrhnout ekologicky šetrné výrobky budou marná, pokud nedojde k zakoupení výrobků či k jejich ekologicky šetrnému používání ze strany zákazníků.

IPP je založena na myšlence motivace výrobců k začlenění environmentálních požadavků do návrhů výrobků a jejich strategického plánování. Obecně platí, že společnosti mají zájem vylepšovat vlastnosti svých výrobků v případě, kdy je takový postup v jejich obchodním zájmu. Nejčastěji tedy v situacích, které jsou spojeny se snížením nákladů, vyšším podílem na trhu, vstupem na nový trh či se zlepšením pověsti značky v očích zákazníků.⁹⁰ Takového efektu je možné dosáhnout pomocí preference ekologicky šetrných výrobků zákazníky, neboť by oproti jiným výrobkům měly být ekologičtější, kvalitnější, s delší životností a nižší cenou, za předpokladu, že v ní budou jejich environmentální dopady náležitě zahrnuty.⁹¹ Předpokladem pro takovou změnu v chování zákazníků je však i jejich informovanost, ať již prostřednictvím označení štítky či informací z jiných dostupných, srozumitelných a spolehlivých zdrojů.⁹² V důsledku těchto změn budou společnosti nuceny přemýšlet nad možnostmi, jak co nejvíce přizpůsobit své výrobky nové poptávce a získat pro sebe podíl na trhu prostřednictvím ekodesignu a inovací. Jinými slovy, ekologický návrh výrobku může být významným faktorem, jež od sebe odlišuje konkurující výrobce, s potenciálem oslovit více environmentálně smýšlejících zákazníků.

Z těchto důvodů bylo navrženo, aby se IPP zaměřila na klíčové otázky, které silně ovlivňují environmentální dopady výrobku v průběhu celého jeho životního cyklu a zároveň představují oblasti, v nichž je možné dosáhnout zlepšení. Mezi taková se řadí ekodesign výrobků, informované rozhodnutí zákazníka a princip „znečišťovatel platí“ reflektovaný v cenách výrobků.⁹³

Při vytváření jednotné strategie, která včleňuje otázky týkající se životního prostředí do návrhovacího procesu, je vždy nutné zohlednit široké spektrum a složitost výrobků, jakož i velmi

⁸⁹ Tamtéž, str. 3.

⁹⁰ Tamtéž, str. 9.

⁹¹ Tamtéž, str. 7.

⁹² Tamtéž, str. 12.

⁹³ Tamtéž, str. 5.

rychle se vyvíjející oblast designu odrážející technologický a společenský pokrok. Zelená kniha vyjmenovává jednotlivé koncepce ekodesignu⁹⁴ v rámci nové strategie, jež mohou sloužit k dosahování environmentálních cílů. S přihlédnutím k náročnosti určování kritérií pro výsledné výrobky Evropská komise zvažovala možnosti zakotvení požadavků pro ekodesign výrobků v rámci harmonizační legislativy „nového přístupu“⁹⁵, jež definuje závazné základní požadavky pro výrobky před jejich vstupem na trh, jak již bylo učiněno Směrnicí o obalech a obalových odpadech^{96, 97}

O tom, že se problematika ekodesignu dostala do popředí environmentálních debat na evropské úrovni a jimi prosazovaných cílů, nepochybně svědčí i skutečnost, že v rámci programu LIFE⁹⁸ byl kladen důraz na projekty, jež usilují o snížení negativních environmentálních dopadů výrobků prostřednictvím integrovaného přístupu, včetně vývoje výrobků šetrných k životnímu prostředí.⁹⁹ V souvislosti s přípravou a vývojem evropské strategie udržitelného rozvoje, Evropská rada na zasedání v červnu 2001 doplnila lisabonskou strategii podporující hospodářské a sociální cíle o environmentální aspekt.¹⁰⁰ Mezi účastníky došlo ke shodě na potřebě podpořit, mimo jiné, vývoj a výrobu zdraví nezávadných kvalitních výrobků a udržitelných výrobních metod, a taktéž na realizaci IPP ve spolupráci se zúčastněnými stranami.¹⁰¹

V Šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí¹⁰² byla IPP, a v jejím rámci i ekodesign, označena za jednu ze strategií, s jejichž pomocí má být dosaženo environmentálních cílů v oblastech změny klimatu, přírodních zdrojů a odpadů, ochrany přírody a biodiverzity a

⁹⁴ Těmi jsou (i) design pro čistší výrobu a užití, (ii) design pro redukcii a substituci, (iii) design s využitím obnovitelných materiálů, (iv) design pro odolnost, (v) design pro delší životnost, (vi) design pro rozšířenou funkčnost, (vii) design pro opětovné použití a recyklaci, (viii) design pro jednoduchost. Viz Evropská komise, ref. 78, str. 19 – 20.

⁹⁵ Jedná se o překlad z anglického názvu „new approach legislation“.

⁹⁶ Směrnice o obalech a obalových odpadech, ref. 75.

⁹⁷ Council Resolution of 7 May 1985 on a New Approach to Technical Harmonization and Standards. In: *Úřední věstník*. C 136, 04.06.1985, annex II. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31985Y0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31985Y0604(01))

⁹⁸ Program LIFE, taktéž označovaný jako Program pro životní prostředí a oblast klimatu, je finančním nástrojem EU v této oblasti. Od doby jeho zavedení v roce 1992 bylo v rámci tohoto programu podpořeno množství významných projektů v zájmu ochrany životního prostředí.

⁹⁹ Článek 4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1655/2000 ze dne 17. července 2000 o finančním nástroji pro životní prostředí (LIFE). In: *Úřední věstník*. L 192, 28.07.2000. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex:32000R1655>

¹⁰⁰ European Council. *Presidency Conclusions Göteborg European Council 15 and 16 June 2001* [online]. 2001, str. 4 [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/20983/00200-r1en1.pdf>

¹⁰¹ Tamtéž, str. 7 – 8.

¹⁰² Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES ze dne 22. července 2002 o šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí. In: *Úřední věstník*. L 242, 10.09.2002. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32002D1600>

životního prostředí, kvality života a zdraví.¹⁰³ V oblasti ekodesignu byl zdůrazněn význam podpory výrobních procesů a výrobků, jež zohledňují požadavky ochrany životního prostředí. V souvislosti s nakládáním s odpady a předcházením jejich vzniku byl rovněž stanoven významný cíl spočívající v podpoře udržitelného pojetí výrobků, které neškodí lidskému zdraví.

Sdělení Evropské komise ze dne 18. června 2003¹⁰⁴ navazuje na předchozí dokumenty a opakovaně zdůrazňuje roli výrobního aspektu v environmentální politice Evropské unie. Ve své argumentaci se opírá taktéž o skutečnost, že v důsledku globalizace dochází nejen ke zvýšení množství výrobků na trhu, ale taktéž k rozšíření okruhu účastníků, podílejících se na životním cyklu výrobků, z důvodu náročnosti procesu výroby a snahy o co nejvyšší úspory.¹⁰⁵ V rámci životního cyklu mohou jeden výrobek či jeho součásti „procestovat“ řadu míst¹⁰⁶, jež se od sebe odlišují svými společenskými hodnotami a stavem ekonomického rozvoje. Pro účastníka v jedné fázi životního cyklu proto mohou být velmi obtížně představitelné nedostatky v jiných fázích probíhajících v zahraničí. Tyto důvody však nemohou být příčinou jejich neodpovědnosti za environmentální dopady výsledného výrobku, a tudíž by se IPP měla zaměřit taktéž na zlepšení přenosu informací mezi jednotlivými účastníky celého životního cyklu.¹⁰⁷ Výrobky se zároveň stávají komplexnějšími, přičemž jejich složení a vlastnosti určují výrobci v návrhové fázi. Pro zákonodárce i veřejnost však není snadné posoudit možnosti technických změn výrobků z hlediska jejich vlivu na životní prostředí, jelikož nemají odborné a úplné znalosti celého výrobního procesu. Z tohoto důvodu je vhodné, aby připravované právní předpisy v této oblasti zakotvily odpovědnost výrobců a návrhářů za splnění environmentálních kritérií při návrhu.

K prosazování principů IPP, již Evropská komise vnímá jako nedílnou součást evropské strategie udržitelného rozvoje, bylo zamýšleno použít kombinaci řady nástrojů, od dobrovolných iniciativ přes závazné právní předpisy, na evropské i národní úrovni.¹⁰⁸ Rozhodujícím aspektem měla být efektivita zvoleného nástroje s ohledem na dosahování cílů udržitelného rozvoje.

¹⁰³ Článek 1 odst. 4 Šestého akčního programu Společenství pro životní prostředí.

¹⁰⁴ Evropská komise, ref. 72.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 4.

¹⁰⁶ Tím je ilustrována situace, kdy jsou materiály pro jednotlivé složky výrobku získávány v jednom místě, tyto složky jsou sestavovány v jeden celek v místě jiném a dále všechna místa, kde je finální výrobek obchodován, užíván a posléze likvidován.

¹⁰⁷ Evropská komise, ref. 72, str. 4.

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 5.

3.2. Ekodesign v rámci směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů¹⁰⁹

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/32/ES ze dne 6. července 2005 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign energetických spotřebičů a o změně směrnic Rady 92/42/EHS a Evropského parlamentu a Rady 96/57/ES a 2000/55/ES (dále jen „Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů“) byla prvním z klíčových evropských právních předpisů v oblasti ekodesignu. Jejím prostřednictvím došlo k zakotvení jednoho z ústředních principů IPP, jímž je myšlení životního cyklu, do procesu navrhování výrobků. Nezbytnost přijetí této úpravy vyplývala ze skutečnosti, že výroba, užívání a likvidace energetických spotřebičů je spojena s významnými negativními dopady na životní prostředí, které spočívají ve stále rostoucí spotřebě energie, jiných materiálů a přírodních zdrojů, uvolňování škodlivých látek do přírody či tvorbě odpadu. Cílem návrhu Evropské komise na přijetí této směrnice bylo vytvoření uceleného právního rámce pro oblast ekodesignu, při němž bylo zohledněno množství environmentálních, energetických a ekonomických faktorů. Za pomoci Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů mělo být dosaženo zlepšení environmentálního vlivu výrobků a spolu s tím i posílení ochrany životního prostředí, zajištění volného pohybu energetických spotřebičů v Evropské unii, snížení energetické spotřeby výrobků k zajištění stabilních dodávek energie a ochrany zájmů výrobních odvětví i zákazníků.¹¹⁰

Dle směrnice je harmonizace vnitrostátních předpisů jediným prostředkem, kterým lze zamezit vzniku překážek obchodu a narušování hospodářské soutěže v důsledku rozdílné právní regulace v jednotlivých členských státech.¹¹¹ Takovým způsobem je možné předejít fragmentaci vnitřního trhu v důsledku odlišných požadavků na ekodesign zakotvených v národních předpisech. Směrnice však ponechává členským státům možnost za výjimečných okolností zachovat stávající vnitrostátní předpisy či přijmout nové předpisy z důvodu zvláštního problému, který se vyskytne v členském státě v době, kdy jsou již přijata prováděcí opatření.¹¹²

¹⁰⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/32/ES ze dne 6. července 2005 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign energetických spotřebičů a o změně směrnic Rady 92/42/EHS a Evropského parlamentu a Rady 96/57/ES a 2000/55/ES. In: *Úřední věstník*. L 191, 22.07.2005. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02005L0032-20080321>

¹¹⁰ Evropská komise. *Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení ekologicky orientovaných konstrukčních požadavků na výrobky, které používají energii, a o změně směrnice Rady 92/42/EEC*. COM (2003) 453 final, 01.08.2003, str. 5 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=COM%3A2003%3A0453%3AFIN>

¹¹¹ Bod 1 odůvodnění Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹¹² Bod 9 odůvodnění Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

Svou povahou se jedná o rámcovou směrnici, jež nestanovuje přímé povinnosti adresátů, avšak předpokládá přijetí prováděcích opatření stanovujících závazné požadavky na ekodesign jednotlivých energetických spotřebičů s uvažováním technických, ekonomických a environmentálních kritérií. Návrhy prováděcích opatření jsou vypracovávány v průběhu několika fází na základě přípravných studií, posouzení dopadů charakteristických pro každou jednotlivou skupinu výrobků za účelem nalezení efektivního řešení a konzultací se zástupci členských států a zúčastněnými stranami, jimiž jsou kupříkladu organizace na ochranu životního prostředí, sdružení spotřebitelů či výrobní odvětví.¹¹³

Přednost před přípravou a zavedením prováděcích opatření však měly samoregulační iniciativy výrobních odvětví, které mají umožňovat efektivnější dosahování environmentálních cílů, neboť se snadněji přizpůsobují technologickému pokroku a situaci na trhu.¹¹⁴ Studie přesto prokazují, že přední hnací silou iniciativ ve sféře ekodesignu je právní regulace, po níž následuje poptávka zákazníků či jiných subjektů ve výrobním řetězci a lepší tržní příležitosti.¹¹⁵ Nadto, v mnoha případech přijímání ekologicky vhodných rozhodnutí nepřináší okamžité a přímé finanční výhody, což odrazuje výrobce od začlenění požadavků na ekodesign do návrhů svých produktů a zákaznicky s nízkými příjmy od jejich nákupu.¹¹⁶ K motivaci výrobců k začlenění environmentálních aspektů do procesu navrhování výrobků je tudíž nejčastěji zapotřebí přijetí legislativních opatření stanovujících závazné požadavky na ekodesign.

S ohledem na oblast působnosti, Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů zahrnovala

- (i) energetické spotřebiče¹¹⁷, které využívají energii¹¹⁸ pro plnění své funkce, pro kterou byly navrženy;
- (ii) výrobky sloužící k výrobě, přenosu nebo měření energie; a

¹¹³ Evropská komise. *Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Vypracování pracovního plánu na období 2009 – 2011 podle směrnice o ekodesignu*. COM(2008) 660 final, 21.10.2008, str. 3 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52008DC0660>

¹¹⁴ Bod 16 až 18 odůvodnění Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹¹⁵ TUKKER, Arnold, HAAG, Erick a EDER, Peter. *Eco-design: European State of the Art – Part I: Comparative Analysis and Conclusions – An ESTO project report* [online]. 2000, str. 40 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=7f37f1be6cfc2e7cde6d2ebbf127764490fda f9>

¹¹⁶ Evropská komise, ref. 110, str. 6.

¹¹⁷ V návrhu směrnice byl původně použit pojem „výrobky používající energii“, který je doslovným a přesnějším překladem z anglického jazyka. V následném překladu v průběhu legislativního procesu došlo ke změně na pojem „energetické spotřebiče“.

¹¹⁸ Dle článku 2 bodu 1 Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů se jedná o elektrickou energii, obnovitelné zdroje energie a fosilní paliva.

- (iii) části určené k zabudování do energetického spotřebiče, pokud jsou uváděny na trh nebo do provozu jako jednotlivé části a jejichž environmentální vliv lze posoudit samostatně.¹¹⁹

Přestože byla množina výrobků, na něž se Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů obecně vztahovala, v úvodních ustanoveních vymezena široce, článek 15 stanovoval další výrobní kritéria pro přijetí prováděcích opatření. Mezi taková kritéria řadíme překročení množstevní hranice prodeje za rok, významný dopad na životní prostředí v rámci Evropské unie v důsledku množství výrobku, které bylo uvedeno na trh nebo do provozu, a potenciál výrobku přispět ke zlepšení dopadu na životní prostředí bez nutnosti vynaložení neúměrně vysokých nákladů.¹²⁰ Aplikace Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů je však výslovně vyloučena u kategorie dopravních prostředků sloužících k přepravě osob nebo zboží, neboť na tuto oblast se již vztahovaly jiné právní předpisy omezující jejich environmentální dopady.¹²¹ V souvislosti s regulací v rámci prováděcích opatření nemohly být požadavky na ekodesign stanoveny takovým způsobem, aby mohly významně negativně ovlivňovat funkčnost výrobku, mít nepříznivý dopad pro lidské zdraví, bezpečnost a životní prostředí či představovat zátěž pro spotřebitele zejména z hlediska cenové dostupnosti.¹²² Určování požadavků taktéž nemohlo negativně ovlivňovat konkurenceschopnost průmyslu, přinášet nadbytečnou administrativní zátěž pro výrobce a ukládat výrobcům povinnost k převzetí chráněných technologií.¹²³

Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů v článku 16 stanovuje povinnost Evropské komise pravidelně zveřejňovat pracovní plány pro tříletá období, v jejichž rámci je pravidelně sestavován seznam kategorií energetických spotřebičů, jimž náleží přednost v rámci zpracování přípravných studií a přijímání prováděcích opatření. Ačkoliv je dle odůvodnění Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů zapotřebí dodržovat integrovaný přístup k environmentálním dopadům výrobků, až do přijetí pracovního plánu upřednostňuje opatření s potenciálem snížit emise skleníkových plynů za pomoci zvýšené energetické účinnosti¹²⁴, aby došlo k dodržení závazků Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů

¹¹⁹ Článek 2 bod 1 Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹²⁰ Článek 15 odst. 2 Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹²¹ Článek 1 odst. 3 Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹²² Článek 15 odst. 5 písm. a) až c) Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹²³ Článek 15 odst. 5 písm. d) až f) Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹²⁴ Energetickou účinností rozumíme „*poměr výstupu ve formě výkonu, služby, zboží nebo energie k množství vstupní energie*“. Viz článek 2 bod 4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES. In: *Úřední věstník*. L 315, 14.11.2012. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32012L0027>

o změně klimatu. Mezi takové výrobky, pro něž by měla být vypracována prováděcí opatření během přechodného období, patřila kupříkladu topná zařízení a zařízení pro ohřev vody, domácí spotřebiče, osvětlení v domácnostech a terciálním sektoru, spotřební elektronika a další energetické spotřebiče.¹²⁵

První pracovní plán byl sestaven pro období 2009–2011 (dále jen „První pracovní plán“) a zahrnoval celkem 10 skupin výrobků.¹²⁶ Již během jeho přípravy bylo předpokládáno rozšíření Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů tak, aby nově zahrnovala všechny energetické výrobky splňující kritéria článku 15 s výjimkou dopravních prostředků¹²⁷. Takový krok spočívající v zahrnutí širší škály výrobků do působnosti stávající směrnice byl zdůvodněn výsledky environmentálních posouzení, neboť bylo zjištěno, že dopad energetických spotřebičů je spojen pouze s 31–36 % dopadů výrobků na životní prostředí.¹²⁸

3.3. Současná právní úprava ekodesignu

3.3.1. Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie

Koncem roku 2009 došlo k nahrazení Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie (dále jen „Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie“). Jak již její název naznačuje, nová směrnice rozšířila oblast působnosti rámcové směrnice o ekodesignu na výrobky spojené se spotřebou energie. Do této množiny spadají nikoli pouze energetické spotřebiče, ale obecně každý jednotlivý výrobek, který je uveden na trh nebo do provozu a má při užívání dopad na spotřebu energie, včetně částí, které jsou určeny k zabudování do takového výrobku, pokud jsou uváděny na trh nebo do provozu jako jednotlivé části a jejichž environmentální vliv lze posoudit samostatně.¹²⁹ Jinými slovy, směrnice upravuje určování požadavků, které je nezbytné splnit pro uvedení na trh nebo do provozu, jak pro výrobky, které využívají energii přímo pro plnění svého účelu jako jsou kupříkladu lednice, pračky či televizory, tak i pro jiné výrobky, které jiným způsobem ovlivňují

¹²⁵ Článek 16 odst. 2 Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

¹²⁶ Evropská komise, ref. 113, str. 6.

¹²⁷ Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o akčním plánu pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku*. COM(2008) 397 final, 16.07.2008, str. 4 – 5 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0397>

¹²⁸ Tamtéž, str. 3.

¹²⁹ Článek 2 odst. 1 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

spotřebu energie, mezi něž můžeme řadit okenní rámy či zařízení využívající vodu jako jsou vodovodní kohoutky nebo sprchové hlavice.¹³⁰

Obdobně jako Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů i nová směrnice rozlišuje požadavky na ekodesign na dvě kategorie – obecné a zvláštní. Obecným požadavkem je označen požadavek, který vychází z celkového environmentálního profilu výrobku, aniž by došlo ke stanovení limitů pro jednotlivé environmentální aspekty.¹³¹ Naproti tomu, zvláštní požadavek na ekodesign je spojen s určitým environmentálním aspektem, přičemž určuje jeho mezní hodnoty.¹³² Způsob určení obou typů požadavků na ekodesign v prováděcích opatřeních stanovují Přílohy I a II Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

Směrnice stanovuje povinnosti jak pro jednotlivé členské státy, tak i pro výrobce, popřípadě dovozce. Členské státy jsou povinny zajistit, aby výrobky upravené prováděcími opatřeními mohly být na trh nebo do provozu uváděny pouze v případě, pokud splňují požadavky na ekodesign uvedené v takových prováděcích opatřeních a nesou označení „CE“.¹³³ Za tímto účelem mají být určeny orgány pro dohled na trhem, jež členské státy vybaví potřebnými pravomocemi k přijímání vhodných opatření a provádění vymezených úkolů. Příslušné orgány jsou dle článku 3 odst. 2 oprávněny odebírat vzorky výrobků a zjišťovat jejich soulad, požadovat od dotčených subjektů informace, provádět kontroly souladu výrobků a uložit povinnost stažení nevyhovujícího výrobku z trhu. Členské státy jsou dále povinny informovat o výsledcích prováděného dohledu Evropskou komisí, která může tyto informace dále poskytnout dalším členským státům.¹³⁴ V tomto ohledu je kladen důraz i na spolupráci a poskytování informací mezi příslušnými orgány jednotlivých členských států navzájem, aby docházelo k efektivnímu plnění cílů Směrnice.¹³⁵

Výrobce či dovozce v případě, kdy výrobce není usazen ve Společenství a nemá zplnomocněného zástupce¹³⁶, mají povinnost zajistit, aby výrobek před jeho uvedením na trh nebo

¹³⁰ Evropská komise, ref. 127, str. 4.

Bod 4 odůvodnění Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹³¹ Článek 2 bod 25 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie. Příkladem obecného požadavku je informace pro zákazníky, jak používat výrobek energeticky účinným způsobem. K tomu blíže DALHAMMAR, Carl. Promoting Energy and Resource Efficiency through the Ecodesign Directive. *Scandinavian Studies in Law* [online]. 2014, vol.59, str. 159 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://scandinavianlaw.se/pdf/59-4.pdf>

¹³² Článek 2 bod 26 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie. Příkladem zvláštního požadavku je maximální spotřeba energie či vody během používání nebo nejnížší požadované množství recyklovaného materiálu obsaženého ve výrobku.

¹³³ Článek 5 odst. 1 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹³⁴ Článek 3 odst. 3 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹³⁵ Článek 12 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹³⁶ Článek 4 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

do provozu vyhovoval ustanovením Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie a příslušného prováděcího opatření.¹³⁷ Dále jsou povinni zajistit, aby bylo vydáno prohlášení o shodě ES a výrobek nesl označení „CE“.¹³⁸ V případě, kdy výrobek označený písmeny „CE“ užívaný v souladu se svým plánovaným použitím nevyhovuje příslušnému prováděcímu opatření, je nezbytné, aby došlo k nápravě této situace ukončením porušování předpisů ze strany výrobce.¹³⁹ Pokud o možném nesouladu existují dostatečné důkazy, členský stát přijme vhodná opatření, která mohou nést charakter i podmíněného zákazu uvádění výrobku na trh do okamžiku, než je zajištěn soulad.¹⁴⁰ V opačném případě může dojít až k úplnému omezení nebo zákazu uvádění výrobku na trh nebo do provozu či k zajištění jeho stažení z trhu.¹⁴¹ Odůvodněné rozhodnutí o zákazu nebo stažení z trhu musí být sděleno ostatním členskými státy a Evropské komisi, která zahájí konzultace s dotčenými stranami a po jejich skončení informuje o svém názoru příslušný členský stát, jakož i ostatní členské státy.¹⁴²

V oblasti informačních povinností jsou dále výrobci vhodnou formou povinni poskytnout potřebné informace o způsobech udržitelného užívání výrobku, environmentálním profilu výrobku a přínosu ekodesignu, pokud tak stanoví prováděcí opatření.¹⁴³

Přestože změna oblasti věcné působnosti představovala důležitý krok kupředu z pohledu ochrany životního prostředí, s přijetím nové směrnice nedochází k rozšíření pojetí ekodesignu. Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie se soustředí především na zlepšení energetické účinnosti výrobků, které mohou významně přispět ke snížení emisí skleníkových plynů, přičemž opomíjí další důležité aspekty ekodesignu. Tímto přímo navazuje na zrušenou Směrnici o ekodesignu energetických spotřebičů. Některá ustanovení a především preambule však svědčí o náznacích širšího pojetí ekodesignu v rámci obou zmíněných směrnic, neboť je zdůrazněna snaha o snížení environmentálních dopadů výrobků během celého jejich životního cyklu za účelem dosahování vytyčených cílů.^{144,145} V podobném duchu je také formulována definice ekodesignu v obou směrnicích. Obdobně též příloha I část I, dle které je v

¹³⁷ Článek 5 odst. 1 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Článek 7 odst. 1 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Článek 7 odst. 3 a 4 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹⁴³ Článek 14 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹⁴⁴ Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie v této souvislosti výslovně zmiňuje účinnost využívání zdrojů a materiálů, jež má přispět k dosahování cílů strategie udržitelného využívání zdrojů.

¹⁴⁵ Bod 13 odůvodnění Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie
Bod 11 odůvodnění Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů.

jednotlivých fázích životního cyklu¹⁴⁶ výrobku třeba posuzovat relevantní environmentální aspekty¹⁴⁷ spočívající ve spotřebě materiálu, energie a dalších zdrojů; emisích do ovzduší, vody a půdy; znečištění životního prostředí způsobeném hlukem, vibracemi, zářením či elektromagnetickými poli; množství vzniklého odpadu v důsledku existence výrobku a případném znovupoužití a recyklaci. Rovněž článek 15 odst. 4 stanovuje Evropské komisi povinnost vzít v potaz celý životní cyklus výrobku včetně všech jeho významných environmentálních aspektů v procesu přípravy návrhu jednotlivých prováděcích opatření. Z formulace, že je třeba posoudit „... mimo jiné energetickou účinnost“¹⁴⁸, lze dovést, že tato oblast představuje pouze jeden z aspektů, jež má Evropská komise v rámci navrhování právních předpisů zvážit.

V této souvislosti je nezbytné zmínit již závěry Prvního pracovního plánu, jež při stanovování prioritních skupin výrobků pro přijetí prováděcích opatření uvedl, že významným ukazatelem kritéria potenciálu zlepšení dopadů na životní prostředí je vysoký potenciál pro úspory energie během provozu a dále taktéž pro úspory vody vedoucí ve svém důsledku k úsporám energie.¹⁴⁹ Mimo jiné však byly mezi důležitá opatření pro ekodesign zařazeny opravitelnost, snížení množství použitých různorodých materiálů, omezení množství emisí, znovuuvedení recyklovaných materiálů do oběhu, snížení rozměrů a hmotnosti výrobku a prodloužení životnosti či vylepšení výrobku.¹⁵⁰ Na to navazuje i příloha I Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie v části stanovování parametrů k vyhodnocení potenciálu zlepšení environmentálních aspektů, které dále specifikuje.

Ačkoli směrnice usiluje o komplexní přístup k ekodesignu, i nadále upřednostňuje opatření umožňující výrazně přispět ke snížení emisí skleníkových plynů za účelem dodržení závazků vyplývajících z mezinárodního práva.¹⁵¹ Mezi taková řadíme zejména opatření napomáhající zvýšit energetickou účinnost výrobků, jíž obě směrnice ve své textaci poskytují prioritu. Širší vymezení ekodesignu v odůvodnění a některých dalších ustanoveních Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie však může představovat základní kámen pro žádoucí změnu evropského pojetí koncepce ekodesignu.

¹⁴⁶ Mezi fáze životního cyklu, s ohledem na něž se stanoví důležité environmentální aspekty, se řadí výběr a užití surovin, výroba, balení, transport a distribuce, instalace a údržba, užívání výrobku a doba od ukončení užívání až po úplnou likvidaci výrobku.

¹⁴⁷ Environmentální aspekt je definován v článku 2 bodu 11 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie jako „prvek či funkce výrobku, které mohou mít vliv na životní prostředí během životního cyklu tohoto výrobku“.

¹⁴⁸ Článek 15 odst. 4 písm. a) Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹⁴⁹ Evropská komise, ref. 113, str. 5.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Bod 15 odůvodnění Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

V rámci jednotlivých prováděcích opatření taktéž lze nalézt požadavky zaměřené na jiné aspekty než energetickou účinnost. Jedná se především o prováděcí opatření přijatá v roce 2019, jež se soustřeďují taktéž na aspekty související s oběhovým hospodářstvím jako je opravitelnost, recyklovatelnost, obsah recyklovaných materiálů či dostupnost náhradních dílů.¹⁵² Mezi taková lze řadit nařízení Komise (EU) 2019/2023 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign praček pro domácnost a praček se sušičkou pro domácnost podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, mění nařízení Komise (ES) č. 1275/2008 a zrušuje nařízení Komise (EU) č. 1015/2010, jež zahrnuje mimo jiné i požadavky na účinné využívání zdrojů či pro váženou spotřebu vody.¹⁵³ Nařízení Komise (EU) 2019/2020 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign světelných zdrojů a samostatných předřadných přístrojů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES a zrušují nařízení Komise (ES) č. 244/2009, (ES) č. 245/2009 a (EU) č. 1194/2012, dále upravuje informační požadavky spočívající v povinnosti uvést na obalu množství rtuti ve světelném zdroji, pokud je v něm obsažena.¹⁵⁴ Rovněž nařízení Komise (EU) 2019/2022 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign myček nádobí pro domácnost podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, mění nařízení Komise (ES) č. 1275/2008 a zrušuje nařízení Komise (EU) č. 1016/2010 upravuje požadavky s cílem prodloužit životnost myček nádobí a stanovuje povinnost zajistit dostupnost některých náhradních dílů až po dobu 10 let od uvedení poslední jednotky konkrétního modelu na trh. Mezi další obdobné požadavky patří kupříkladu stanovení nejdelší přípustné dodací doby náhradních dílů či povinnost zajistit, aby takové původní díly mohly být nahrazeny novými za použití běžných nástrojů.¹⁵⁵ Z přijímání takových opatření

¹⁵² Evropská komise. Nové energetické štítky v kostce. *Ec.europa.eu* [online]. 2019 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/MEMO_19_1596

¹⁵³ Nařízení Komise (EU) 2019/2023 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign praček pro domácnost a praček se sušičkou pro domácnost podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, mění nařízení Komise (ES) č. 1275/2008 a zrušuje nařízení Komise (EU) č. 1015/2010. In: *Úřední věstník*. L 315, 05.12.2019, příloha II, část 6 a 8. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A02019R2023-20210501>

¹⁵⁴ Nařízení Komise (EU) 2019/2020 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign světelných zdrojů a samostatných předřadných přístrojů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES a zrušují nařízení Komise (ES) č. 244/2009, (ES) č. 245/2009 a (EU) č. 1194/2012. In: *Úřední věstník*. L 315, 05.12.2019, příloha II, část 3, písm. b), odst. 1 písm. m). Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A02019R2020-20210901>

¹⁵⁵ Nařízení Komise (EU) 2019/2022 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign myček nádobí pro domácnost podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, mění nařízení Komise (ES) č. 1275/2008 a zrušuje nařízení Komise (EU) č. 1016/2010. In: *Úřední věstník*. L 315, 05.12.2019, příloha II, část 5 odst. 1 písm. a) až c), odst. 2. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A02019R2022-20210501>

nepochybně plyne snaha o rozšíření oblasti posuzovaných ekologických aspektů, nezdá se však vhodné takovým způsobem nahrazovat nedostatek úpravy v obecné rovině.¹⁵⁶

3.3.2. Legislativa související s oblastí ekodesignu

Právní předpisy v oblasti ekodesignu jsou součástí evropské výrobově orientované environmentální politiky, jež dále zahrnuje široký okruh legislativy regulující přítomnost či nežádoucí množství určitých látek ve výrobcích, nakládání s výrobky po ukončení jejich životního cyklu či označování ekoznačkou Evropské unie. Do této skupiny řadíme též úpravu energetického štítkování, která má k ekodesignu nejbliže.

Směrnici o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie doplňují právní předpisy v oblasti energetického štítkování, jež upravují poskytování informací o energetické účinnosti, spotřebě energie a dalších klíčových vlastnostech výrobků¹⁵⁷ zákazníkům. Tím přispívají ke snížení spotřeby energie a volbě udržitelnějších výrobků na základě informovaných rozhodnutí zákazníků, kterým takový postup přináší ekonomické výhody v podobě úspor energií. Výrobci jsou tímto způsobem vybízeni k navrhování účinnějších a inovativnějších výrobků, aby dostáli poptávce zákazníků.

Právní předpisy v oblasti ekodesignu a energetických štítků jsou vzájemně komplementární, přičemž mají několik společných cílů. Jedná se především o zlepšení energetické účinnosti výrobků a snížení jejich negativních dopadů na životní prostředí, zajištění volného pohybu výrobků na jednotném trhu a zvýšení informovanosti zákazníků o environmentální charakteristice výrobků, jakož i o stavu životního prostředí.¹⁵⁸ Jiné zdroje uvádějí dvojí úlohu těchto propojených iniciativ – ekodesign usiluje o zajištění co největšího podílu energeticky účinných výrobků na trhu, zatímco energetické štítky informují zákazníky o energetických a jiných vlastnostech výrobků, čímž je vybízí k jejich nákupu, a tím je dosahováno snižování spotřeby energie.¹⁵⁹ Zatímco legislativa v oblasti ekodesignu stanovuje minimální požadavky pro uvedení výrobků na trh či do

¹⁵⁶ FABŠÍKOVÁ, Tereza, ref. 8, str. 66.

¹⁵⁷ Tyto vlastnosti se liší na základě funkcí a povahy jednotlivých výrobků. Například na energetickém štítku praček se sušičkou pro domácnost se mimo jiné parametry uvádí také údaje o vážené spotřebě vody na cyklus a emisích hluku.

¹⁵⁸ Evropský účetní dvůr. *Zvláštní zpráva – Opatření EU v oblasti ekodesignu a označování energetickými štítky: důležitý příspěvek k větší energetické účinnosti, který je však omezován značnými zpožděními a nedodržením právních předpisů* [online]. 2020, str. 8 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_01/SR_Ecodesign_and_energy_labels_CS.pdf

¹⁵⁹ Evropská komise. *Sdělení Komise Pracovní plán pro ekodesign na období 2016–2019*. COM(2016) 773 final, 30.11.2016, str. 2 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0773>

provozu a tím vyřazuje nejméně ekologicky šetrné výrobky z trhu, označování energetickými štítky vede zákazníky k nákupu energeticky nejúčinnějších výrobků, čímž vybízí výrobní odvětví k technologickému pokroku a navrhování inovativních výrobků nad meze minimálních požadavků.

Dle sdělení Evropské komise ze dne 30. března 2022¹⁶⁰ stávající legislativa v oblasti ekodesignu a energetického štítkování přináší až o 10 % nižší spotřebu energie za rok u výrobků, které spadají do působnosti příslušných předpisů, a zároveň snižuje závislost Evropské unie na fosilních palivech.¹⁶¹ O úspěchu právní regulace v této oblasti svědčí i výsledky průzkumu Eurobarometr, dle něhož 93 % evropské populace je obeznámeno s existencí energetického štítků, přičemž pro 79 % dotázaných představuje důležitý faktor při rozhodování o koupi.¹⁶²

Zpočátku byla problematika energetických štítků na evropské úrovni regulována pouze ve vztahu k omezenému okruhu domácích spotřebičů.¹⁶³ S přihlédnutím k navrženému politickému přístupu v rámci Akčního plánu pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku¹⁶⁴, byla s přijetím směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku¹⁶⁵ (dále jen „Směrnice o energetických štítcích“) rozšířena oblast výrobků, na něž se vztahuje povinnost označování energetickými štítky, na výrobky spojené se spotřebou energie. Obdobně jako v oblasti ekodesignu se svou povahou jednalo o rámcovou směrnici uvádějící podmínky, na jejichž základě byla přijímána opatření stanovující závazná pravidla pro jednotlivé kategorie výrobků. V dlouhodobých pracovních plánech Evropská komise společně pro oblast ekodesignu i energetického štítkování pravidelně stanovuje prioritní skupiny výrobků, jichž se má tento rámec týkat.

¹⁶⁰ Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Udržitelné výrobky jako standard*. COM(2022) 140 final, 30.03.2022 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52022DC0140>

¹⁶¹ Tamtéž, str. 3.

¹⁶² Evropská komise. *Europeans Attitudes on EU Energy Policy – Factsheets Czechia*. *Europa.eu* [online]. 2019, str. 4 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2238>

¹⁶³ Srov. Směrnice Rady 92/75/EHS ze dne 22. září o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích spotřebičů pro domácnost a v normalizovaných informacích o výrobku. In: *Úřední věstník*. L 297, 13.10.1992. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A01992L0075-20081211>

¹⁶⁴ Evropská komise, ref. 127.

¹⁶⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku. In: *Úřední věstník*. L 153, 18.06.2010. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0030-20140605>

V současnosti je právní úprava energetických štítků na evropské úrovni zakotvena v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU¹⁶⁶ (dále jen „Nařízení o energetických štítcích“), které nahradilo Směrnicí o energetických štítcích. Na národní úrovni je poté právní úprava obsažena v zákoně č. 406/2000 Sb. ze dne 25. října 2000 o hospodaření energií¹⁶⁷ (dále jen „Zákon o hospodaření energií“) a ve vyhlášce č. 319/2109 Sb. ze dne 28. listopadu 2019 o energetickém štítkování a ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie¹⁶⁸ (dále jen „Vyhláška o energetickém štítkování a ekodesignu“).

Nařízení o energetických štítcích mimo zjednodušení a zpřehlednění předchozí úpravy přináší změnu týkající se rozlišování energetických tříd, která znovu zavádí stupnici od A (nejúspornější výrobek) po G (nejméně úsporný výrobek) a opouští předchozí kategorizaci zahrnující třídy A+, A++ a A+++. Takový postup je odůvodněn matoucí povahou pro řadu zákazníků¹⁶⁹, neboť v důsledku úspěchu legislativy v oblasti energetických štítků vedoucí ke zlepšení energetické účinnosti výrobků stále častěji docházelo k zařazení výrobků do kategorie „A“.¹⁷⁰ Na výrobky se však uplatňovaly též minimální požadavky na energetickou účinnost stanovené prováděcími opatřeními Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie, které mohly vyloučit výrobky spadající do nižších kategorií.¹⁷¹ Takovým způsobem mohlo docházet k situacím, kdy zákazník zvolil spotřebič označený písmenem „A“ a plusovým znaménkem, který však oproti jeho očekáváním přinášel nejmenší úspory v dané skupině výrobků. Nadto, za účelem podpory inovací a omezení nutnosti častých změn stupnice, Nařízení o energetických štítcích uvádí, že do nejvyšší energetické třídy by v době zavedení štítku se změněnou stupnicí neměly spadat žádné výrobky a předpokládaná doba, kdy se do této kategorie bude řadit většina výrobků, by neměla být kratší než 10 let.¹⁷² V případech, kdy je očekáván rychlý technologický pokrok u určité skupiny výrobků, je však namístě, aby v okamžiku stanovení požadavků pro jednotlivé kategorie výrobků žádné z nich

¹⁶⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU. In: *Úřední věstník*. L 198, 28.07.2017. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02017R1369-20210501>

¹⁶⁷ Zákon č. 406/2000 Sb. ze dne 25. října 2000 o hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁸ Vyhláška 319/2109 Sb. ze dne 28. listopadu 2019 o energetickém štítkování a ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

¹⁶⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Od 1. března budou štítky na elektrospotřebičích jednodušší a přehlednější. *Mpo.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/promedia/tiskove-zpravy/od-1--brezna-budou-stitky-na-elektrospotrebicich-jednodussi-a-prehlednejsi--259563/>

¹⁷⁰ Evropská komise. Od 1. března 2021 platí nové energetické štítky EU. *Ec.europa.eu* [online]. 2021 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_21_818

¹⁷¹ Bod 11 odůvodnění Nařízení o energetických štítcích.

¹⁷² Bod 18 odůvodnění a článek 11 odst. 8 Nařízení o energetických štítcích.

nespadaly do nejvyšších dvou tříd.¹⁷³ Přechod na novou stupnici je prováděn postupně podle jednotlivých skupin výrobků. Od 1. března 2021 jsou novým štítkem označovány chladicí spotřebiče, pračky a pračky se sušičkou, myčky nádobí a elektronické displeje. Světelné zdroje musí být opatřeny štítky se změněnou stupnicí od 1. září 2021, přičemž ke změnám štítků u dalších kategorií výrobků má dojít v příštích letech. Zjevným nedostatkem takového postupu je však existence štítků dvojího druhu na trhu, přestože hlavním cílem změny stupnice byla lepší srozumitelnost energetických štítků z pohledu zákazníků. Nadto, v rámci návrhu nového nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků je předpokládáno zavedení nového štítku uvádějícího informace o dalších aspektech výrobků souvisejících s udržitelností, pokud by je nebylo možné začlenit do energetického štítku.¹⁷⁴

Za účelem umožnění přístupu zákazníků k dodatečným informacím o výrobcích musí být dále na štítcích nově uváděn dynamický kód QR s odkazem na Evropský registr výrobků s energetickým označením, do něhož mají dodavatelé povinnost zanášet informace o výrobcích, na něž se vztahuje úprava označování energetickými štítky, před jejich uvedením na trh.¹⁷⁵

3.3.3. Právní úprava ekodesignu v České republice

Z výše uvedeného je zřejmé, že oblast ekodesignu je na evropské úrovni upravena prostřednictvím rámcové Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie, která vyžaduje náležité provedení v právních řádech jednotlivých členských států. Konkrétní požadavky na ekodesign jednotlivých kategorií výrobků, včetně harmonogramu jejich zavedení, poté stanovují přímo použitelné evropské předpisy. V České republice je Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie transponována do několika právních předpisů¹⁷⁶, z nichž jsou pro tuto oblast nejvýznamnější Zákon o hospodaření energií a Vyhláška o energetickém štítkování a ekodesignu.

V souladu s rámcovou směrnicí Zákon o hospodaření energií stanovuje požadavky na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie. Ve vztahu k ekodesignu je klíčovým ustanovením § 8a ukládající řadu povinností výrobcům či jejich zplnomocněným zástupcům, popřípadě dovozcům či jiným povinným osobám uvádějícím na trh nebo do provozu výrobky

¹⁷³ Článek 11 odst. 9 Nařízení o energetických štítcích.

¹⁷⁴ K tomu blíže kapitola 3.4.1.1.

¹⁷⁵ Článek 4 odst. 1 Nařízení o energetických štítcích.

¹⁷⁶ Mimo dále výslovně zmiňované právní předpisy se jedná například o zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 541/2020 Sb. o odpadech, ve znění pozdějších předpisů.

spojené se spotřebou energie. Dle druhého odstavce tohoto ustanovení mohou výše uvedené subjekty uvést výrobky na trh nebo do provozu pouze za splnění závazných požadavků na ekodesign, posouzení shody s těmito požadavky, označení výrobku písmeny „CE“ a po vydání prohlášení o shodě ES. S tím související podrobnosti jako jsou velikost a umístění označení „CE“, postup posuzování shody či obsah prohlášení o shodě ES dále upravuje Vyhláška o energetickém štítkování a ekodesignu. Pro dokumenty týkající se posouzení shody a prohlášení o shodě ES platí požadavek jejich soupisu v českém jazyce.¹⁷⁷ Zároveň je stanovena povinnost uschovávat příslušné dokumenty po dobu 10 let od výroby posledního kusu takového výrobku.¹⁷⁸ Za účelem ochrany zákazníků je zakázáno výrobek označovat jakýmkoliv způsobem, jež by svým významem nebo podobou mohl klamat či vést k zaměnitelnosti s označením „CE“.¹⁷⁹ V oblasti poskytování relevantních informací o výrobcích jejich konečným uživatelům zákon stanovuje rozsah informačních povinností.¹⁸⁰

Ve vztahu ke Státní energetické inspekci, mezi jejíž úkoly spadá i provádění kontroly nad řádným plněním povinností v oblasti ekodesignu, je stanovena povinnost součinnosti spočívající v poskytování příslušných informací a vzorků výrobků. Zákon stanovuje celou řadu oprávnění Státní energetické inspekce na úseku ekodesignu, mezi něž patří vyžádání informací a převzetí vzorků výrobků od povinných osob, provádění rozborů nebo zajištění provedení rozborů za účelem zjištění, zda výrobky plní požadavky na ekodesign, včetně postupu orgánu v případě, kdy je zjištěn nesoulad.¹⁸¹ Při nedodržení zákonných povinností souvisejících s ekodesignem či neplnění opatření uložených Státní energetickou inspekcí příslušnému subjektu hrozí pokuta až do výše 5 000 000 Kč.¹⁸²

3.3.4. Nedostatky Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie a prosazování změn

Přestože s přijetím Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie došlo k rozšíření oblasti působnosti pravidel pro ekodesign a tím v průběhu let ke značným úspěchům při podpoře energetické účinnosti a dalších aspektů výrobků, lze tomuto právnímu předpisu vytknout několik nedostatků. Níže v této kapitole jsou uvedeny jednotlivé oblasti, které jsou

¹⁷⁷ Ustanovení § 8 odst. 2 písm. c) zákona o hospodaření energií.

¹⁷⁸ Ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) zákona o hospodaření energií.

¹⁷⁹ Ustanovení § 8 odst. 2. písm. b) zákona o hospodaření energií.

¹⁸⁰ Ustanovení § 8 odst. 3 písm. e) zákona o hospodaření energií.

¹⁸¹ Ustanovení § 13c odst. 2 zákona o hospodaření energií.

¹⁸² Ustanovení § 12a odst. 4 písm. b) zákona o hospodaření energií.

nejčastěji předmětem kritiky ze strany odborníků, představitelů výrobních odvětví, neziskových organizací, sdružení spotřebitelů a dalších subjektů.

(i) Délka přípravy prováděcích opatření

Včasnost přípravy jednotlivých prováděcích opatření hraje klíčovou roli pro budoucí úspěch přijímaných opatření, neboť se některé požadavky plynutím času mohou stát obsolentními v důsledku technologického pokroku a nebudou využity příležitosti pro úspory energie a omezování negativních vlivů na životní prostředí.¹⁸³ Jinými slovy, z důvodu dlouhé přípravy právních norem mohou být nově přijaté požadavky pro jejich adresáty již zastaralé a snadno splnitelné. Na základě auditu provedeného Evropským účetním dvorem v roce 2019 bylo zjištěno, že délka skutečného regulačního procesu tří sledovaných kategorií výrobků¹⁸⁴ byla osm, sedm a šest let, přičemž běžný regulační proces dle odhadů Evropské komise má být finalizován po přibližně třech a půl letech.¹⁸⁵ Evropská komise se touto otázkou zabývala především v souvislosti s pravidelnými přezkumy a úpravami stávajících prováděcích opatření, aby odrážela situaci na trhu a stav dostupných technologií. Příčinou takových prodlev je zejména složitost regulačního a přezkumného procesu, v jehož rámci se mnohdy jednotlivé kroky opakují¹⁸⁶, ve spojení s nedostatkem zdrojů, a to včetně zaměstnanců Evropské komise podílejících se na plnění této politiky¹⁸⁷. Urychlit legislativní proces je možné několika způsoby, kterými jsou přijímání jednotlivých opatření namísto jejich prosazování v rámci „balíčků“, zlepšení vytváření předpokladů o technologickém vývoji a stanovení pevných lhůt pro přijetí opatření, při jejichž nedodržení by mělo dojít ke zvýšení ambicí takových návrhů, a alokace dostatečných zdrojů.¹⁸⁸

(ii) Dohled nad trhem

Úspěch právních předpisů je ve velké míře závislý na jejich účinném prosazování a vymáhání ze strany orgánů dohledu, které jsou podle článku 3 odst. 2 Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie povinny určit členské státy. Řádné plnění úkolů ze strany orgánů dohledu zajišťuje spravedlivou hospodářskou soutěž a chrání zákazníky před výrobky, které

¹⁸³ DALHAMMAR, Carl, ref. 131, str. 160.

¹⁸⁴ Evropský účetní dvůr analyzoval kategorie elektronických zobrazovačů, chladniček a ohřívačů.

¹⁸⁵ Evropský účetní dvůr, ref. 158, str. 17.

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 18.

¹⁸⁷ SCHWEITZER, Jean Pierre, TOULOUSE, Edouard a ZILL, Mélissa. *Delays in Ecodesign Implementation Threaten 55% Climate Target and Cost Citizens Billions* [online]. 2021, str. 2 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.coolproducts.eu/wp-content/uploads/2021/09/EEB_ECOS-Delays-in-ecodesign-report.pdf

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 13.

nevyhovují požadavkům legislativy.¹⁸⁹ Na základě posouzení zpráv členských států o činnosti v oblasti dohledu nad trhem v letech 2009 – 2013 bylo zjištěno, že jejich aktivita dostatečně nemotivuje povinné subjekty k dodržování požadavků na ekodesign a označování energetickými štítky.¹⁹⁰ Audit provedený Evropským účetním dvorem v roce 2019 potvrdil, že nedodržování právních předpisů v těchto oblastech představuje závažný problém, neboť v jejich důsledku není využito nejméně 10 % úspor energie.¹⁹¹ V současnosti se množství, typ a rozsah kontrol v jednotlivých členských státech značně liší, přičemž není bez povšimnutí, že byly zjištěny výrazné rozdíly v provádění dohledu ze strany orgánů odpovědných za energetické štítkování a ekodesign.¹⁹² Tyto nedostatky reflektují jak stávající pracovní plán pro období 2022 – 2024, tak i navržené znění nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků.¹⁹³

(iii) Omezená informovanost hospodářských subjektů a zákazníků o udržitelnosti výrobků

Poskytování informací o udržitelnosti výrobků a existence dostatečného množství cenově dostupných udržitelných alternativ je jedním z důležitých kroků k zajištění environmentálně šetrnějších rozhodnutí hospodářských subjektů a zákazníků. Hospodářské subjekty napříč dodavatelským řetězcem se potýkají s nedostatkem informací o vlastnostech jednotlivých výrobků jako je jejich složení, možnost recyklace nebo přítomnost nežádoucích látek, v důsledku čehož dochází k promarnění příležitostí navrhovat a vyrábět udržitelnější výrobky.¹⁹⁴ Na základě otevřené veřejné konzultace bylo zjištěno, že až 85 % respondentů nebylo zcela spokojeno s dostupnými informacemi o vlivu výrobků na životní prostředí.¹⁹⁵ V souvislosti s tím bylo

¹⁸⁹ Nordic Council of Ministers. *The Nordic Ecodesign Effect Project: Estimating Benefits of Nordic Market Surveillance of Ecodesign and Energy Labelling* [online]. 2015, str. 9 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:859894/FULLTEXT01.pdf>

¹⁹⁰ Evropská komise. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – Přezkum směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku*. COM(2015) 345 final, 15.07.2015, str. 5 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52015DC0345>

¹⁹¹ Evropský účetní dvůr, ref. 158, str. 30.

¹⁹² Tamtéž, str. 32.

¹⁹³ K tomu bližší v kapitole 3.4.1.5.

¹⁹⁴ Evropská komise. *Commission Staff Working Document: Impact Assessment Accompanying the Document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing a Framework for Setting Ecodesign Requirements for Sustainable Products and Repealing Directive 2009/125/EC*. SWD(2022) 82 final, 30.03.2022, str. 13 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2022:82:FIN>

¹⁹⁵ Evropská komise. *Commission Staff Working Document: Sustainable Products in a Circular Economy – Towards an EU Product Policy Framework contributing to the Circular Economy*. SWD(2019) 91 final, 04.03.2019, str. 67 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/sustainable_products_circular_economy.pdf

nejčastěji navrhováno rozšíření množství výrobků označovaných štítky, zjednodušení dostupných informací či poskytování širšího okruhu informací o výrobcích včetně jejich trvanlivosti nebo nakládání po ukončení životnosti. Dále bylo zjištěno, že zákazníci by byli ochotni vynaložit více finančních prostředků v případě, pokud dojde ke kompenzaci pořizovacích nákladů delší životností výrobku, nižšími náklady na používání nebo možností oprav, musí však mít dostatečné a důvěryhodné informace o charakteristice výrobku.¹⁹⁶ Výběr mezi udržitelnějšími a méně udržitelnými výrobky při koupi však není jediným důležitým rozhodnutím zákazníků majícím dopad na životní prostředí. Může jít dále i o rozhodnutí, zda výrobek v případě poruchy opravit či nahradit novým nebo zda při občasném používání výrobku není vhodnější zvolit variantu „produkt jako služba“¹⁹⁷. Za všemi těmito úvahami zákazníků však stojí jednotný předpoklad v podobě dostatečné informovanosti.

(iv) Přejít k účinnému využívání zdrojů a dalším aspektům udržitelnosti

Problematika udržitelného využívání zdrojů se od přijetí stávající směrnice stále více dostává do popředí zájmů Evropské unie. Jak Evropská unie, tak i její členské státy usilují o vytvoření strategií za účelem podpory účinnosti využívání zdrojů a zabezpečení dodávek zdrojů vedle již existujících politik v oblasti nakládání s odpady a recyklace. Vzhledem ke skutečnosti, že se Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie stala účinným nástrojem efektivního dosahování úspor energie a jiných environmentálních cílů, bylo v souvislosti s Plánem pro Evropu účinněji využívající zdroje¹⁹⁸ navrženo stanovit další požadavky týkající se účinného využívání surovin v rámci stávající směrnice spolu s rozšířením oblasti její působnosti na výrobky, které nejsou spojeny se spotřebou energie.¹⁹⁹ V návaznosti na to, pracovní plán pro období 2012 – 2014 při určování orientačních skupin výrobků pro vypracování prováděcích opatření zdůraznil potřebu zaměřit pozornost na požadavky související s účinností zdrojů v rámci přípravných studií

¹⁹⁶ Evropská komise, ref. 194, str. 14.

¹⁹⁷ Model „produkt jako služba“ spočívá na myšlence vlastnictví výrobku jejím výrobcem, zachování jeho odpovědnosti za výrobek po dobu celého životního cyklu a současným poskytováním souboru služeb svým zákazníkům. Jedná se o odklon od lineárního pojetí ekonomiky, neboť výrobci mají zájem produkovat kvalitní výrobky s co nejširšími možnostmi opravitelnosti a modernizace, aby byla co nejdéle zachována jejich hodnota. Tím dochází k prodloužení životnosti výrobků, jež v praxi přináší možnost využívat výrobek po dobu několika životních cyklů a snížení množství produkovaného odpadu.

¹⁹⁸ Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro Evropu účinněji využívající zdroje*. COM(2011) 571 final, 20.09.2011 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52011DC0571>

¹⁹⁹ Tamtéž, str. 5.

a následných postupů.²⁰⁰ V pořadí celkem třetí pracovní plán²⁰¹ připravený pro období 2016 – 2019 (dále jen „Třetí pracovní plán“) podporoval evropskou iniciativu v oblasti oběhového hospodářství, jež byla podrobně zpracována v Akčním plánu Evropské unie pro oběhové hospodářství²⁰². Dle Akčního plánu je počátek oběhového hospodářství nerozlučně spjat s první fází životního cyklu výrobku, kdy jsou určovány vlastnosti výrobku po celou dobu jeho existence a tím i povaha jeho budoucích environmentálních dopadů.²⁰³ Z tohoto důvodu je kladen velký důraz na podporu lepšího designu a inovací s ohledem na aspekty oběhového hospodářství, a to zejména prostřednictvím zařazení požadavků souvisejících s efektivním využíváním surovin do prováděcích opatření. V rámci přípravy Třetího pracovního plánu byla zpracována studie analyzující jednotlivé skupiny výrobků jak z hlediska možnosti případných energetických úspor, tak i dalších environmentálních problematik jako jsou vliv na lidské zdraví, opravitelnost, trvanlivost, možnost zdokonalení, recyklovatelnost a další.²⁰⁴ V návaznosti na tuto studii se Evropská komise během trvání Třetího pracovního plánu zavázala prozkoumat zavedení nových požadavků jak pro nově stanovené skupiny výrobků, tak i v rámci revize stávajících prováděcích opatření, aby došlo k začlenění aspektů oběhového hospodářství do Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.²⁰⁵

Ve své zprávě²⁰⁶ z roku 2018 Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin vyzval ke koordinaci iniciativ ve sféře ekodesignu a oběhového hospodářství, neboť v takovém postupu spatřoval významný přínos pro obě oblasti a možnost zvýšení účinnosti Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.²⁰⁷ Není bez povšimnutí, že výbor mimo jiné vyzval Evropskou komisi k zavedení etických kritérií, jako jsou země původu a metody těžby surovin či sociální podmínky zaměstnanců, čímž by vedle ekologických a ekonomických faktorů došlo k zahrnutí sociálních dimenze do evropské koncepce ekodesignu.²⁰⁸

²⁰⁰ Evropská komise. *Commission Staff Working Document – Establishment of the Working Plan 2012-2014 under the Ecodesign Directive*. SWD(2012) 434 final, 07.12.2012, str. 6 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.eup-network.de/fileadmin/user_upload/Work_plan_2012.PDF

²⁰¹ Evropská komise, ref. 159.

²⁰² Evropská komise, ref. 55.

²⁰³ Tamtéž, str. 3.

²⁰⁴ Evropská komise, ref. 159, str. 7 – 8.

²⁰⁵ Tamtéž, str. 9.

²⁰⁶ Evropský parlament. *Zpráva o provádění směrnice o ekodesignu (2009/125/ES)*. P8_TA(2018)0241, 2018 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0241_CS.html

²⁰⁷ Tamtéž, bod 5.

²⁰⁸ Tamtéž, bod 20.

Na konci roku 2019 byla představena nová strategie s názvem Zelená dohoda pro Evropu²⁰⁹, jež si klade za cíl „... transformovat EU na spravedlivou a prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje, která v roce 2050 nebude produkovat žádné emise skleníkových plynů a ve které bude hospodářský růst oddělen od využívání zdrojů“²¹⁰. Další významnou prioritou je ochrana, zachování a posílení přírodního kapitálu a ochrana evropských občanů před negativními environmentálními vlivy.²¹¹ Pro dosažení klimatických cílů je dle Zelené dohody pro Evropu nezbytné upřednostnit energetickou účinnost a vybudovat energetické odvětví založené v co nejvyšší míře na obnovitelných zdrojích. Vzhledem ke skutečnosti, že všechny environmentální problémy mají komplexní charakter a jsou vzájemně provázané, je vysloven požadavek, aby všechny politiky a aktivity Evropské unie byly v souladu s cíli Zelené dohody pro Evropu.²¹² Strategie zahrnuje změny ve všech odvětvích hospodářství, zejména v oblasti průmyslu, energetiky, dopravy, zemědělství, stavebnictví a dalších, přičemž v mnoha z nich je zdůrazňován význam digitálních technologií pro zrychlení a maximalizaci účinků jednotlivých politik.²¹³ Ačkoliv je jistě nezbytné přijmout nová opatření, musí dojít taktéž k efektivnímu provádění stávajících právních předpisů, neboť pouze v takovém vzájemném spolupůsobení může být dosaženo stanovených met.

V otázkách koncepce udržitelné výrobní politiky Zelená dohoda odkazuje zejména na Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa²¹⁴ (dále jen „Nový akční plán“), který byl představen o několik měsíců později. Akční plán usiluje o vytvoření jednotného rámce výrobní politiky, v němž bude zahrnuto mnoho vzájemně propojených iniciativ aspirujících na vytvoření trhu, ve kterém jsou udržitelné výrobky a služby pravidlem. Nejdůležitějším prvkem těchto legislativních snah bylo rozšíření působnosti Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie na co nejširší škálu výrobků, aby v této oblasti mohlo postupně dojít k přechodu k oběhovému hospodářství. Lineární model zahrnující proces

²⁰⁹ Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu*. COM(2019) 640 final, 11.12.2019 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52019DC0640>

²¹⁰ Tamtéž, str. 1.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž, str. 1 – 2.

²¹³ Evropská komise. Zelená dohoda pro Evropu stanoví, jakým způsobem učinit z Evropy do roku 2050 první klimaticky neutrální kontinent, jak oživit hospodářství, zlepšit zdraví a kvalitu života občanů a pečovat o přírodu tak, aby nikdo nebyl opomenut. *Ec.europa.eu* [online]. 2021 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_19_6691

²¹⁴ Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa*. COM(2020) 98 final, 11.03.2020 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=COM%3A2020%3A98%3AFIN>

„take-make-waste“ dostatečně nevybízí výrobce k navrhování udržitelných výrobků splňujících kritéria oběhovosti.²¹⁵ Na trhu se z tohoto důvodu vyskytuje velké množství výrobků, které po krátké době používání vykazují poruchy funkce, přičemž je nelze opětovně použít, opravit, modernizovat či recyklovat. V důsledku toho zákazníci kupují nové výrobky, které jsou spojeny s využíváním už i tak omezených zdrojů a spotřebou energie, přičemž zároveň dochází k likvidaci původních výrobků. V této souvislosti se Evropská komise zavázala přihlídnout k právní úpravě následujících aspektů, mimo energetickou účinnost²¹⁶:

- (i) prodloužení životnosti výrobků, vylepšení možnosti jejich znovupoužití, modernizace a repasování;
- (ii) zvýšení účinného využívání zdrojů a regulace obsahu nebezpečných látek ve výrobcích;
- (iii) snížení environmentální a uhlíkové stopy;
- (iv) zvýšení podílu recyklovaných materiálů ve složení výrobku při zachování jejich výkonnosti a bezpečnosti, zajištění možnosti vysoce kvalitní recyklace za pomoci účinného třídění odpadu, omezení jednorázového použití a příliš brzkého zastarávání výrobků a zákaz likvidace neprodaných výrobků nepodléhajících zkáze;
- (v) podpora koncepcí zaměřených na oběhovost, včetně koncepce „produkt jako služba“;
- (vi) využití možnosti digitalizace informací o výrobcích; a
- (vii) zohlednění kritéria výkonnosti v oblasti udržitelnosti při oceňování výrobků.²¹⁷

Myšlenku zavedení opatření souvisejících s udržitelností výrobků, včetně rozšíření působnosti právních předpisů v oblasti ekodesignu, podpořil taktéž i Evropský parlament ve svém usnesení o Zelené dohodě pro Evropu²¹⁸. V rámci nové politiky bylo upřednostněno zavedení opatření s důrazem na hodnotové řetězce klíčových výrobků²¹⁹ a následně pro další kategorie výrobků, jejichž výroba či používání mají významné negativní environmentální dopady a zároveň vykazují

²¹⁵ Tamtéž, str. 3.

²¹⁶ Řazeno na základě povahy kritéria.

²¹⁷ Evropská komise, ref. 214, str. 4.

²¹⁸ Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. ledna 2020 o Zelené dohodě pro Evropu*. P9_TA(2020)0005, 15.01.2020 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0005_CS.html

²¹⁹ Nový akční plán pro oběhové hospodářství výslovně zmiňuje například elektroniku, informační a komunikační technologie, baterie a vozidla, obaly, plasty, stavebnictví a budovy. Viz Evropská komise, ref. 214, str. 4 – 9.

potenciál pro zlepšení.²²⁰ S ohledem na prudké zvyšování produkce odpadu v Evropské unii, na jejímž území jej ročně vznikne v souvislosti s hospodářskou činností 2,5 miliardy tun²²¹, je kladen důraz též na přijímání opatření s cílem předcházení vzniku odpadu. V případech, kdy není možné vzniku odpadu účinně zabránit, bude nezbytné snížit či zcela vyloučit jeho environmentální dopady za současného využití jeho ekonomické hodnoty.²²²

Evropský parlament poukázal na význam udržitelnosti ve svém usnesení ze dne 25. listopadu 2020 – Směrem k udržitelnějšímu jednotnému trhu pro podniky a spotřebitele²²³, v němž zdůrazňuje nezbytnost vytvoření evropské strategie, která umožní zlepšit trvanlivost, znovupoužitelnost, možnosti modernizace a opravitelnosti výrobků a vyzývá Evropskou komisi k zohlednění těchto faktorů při přípravě svých legislativních návrhů, přičemž ji naléhavě žádá o co nejrychlejší zpracování.²²⁴ Ve svém usnesení o novém akčním plánu pro oběhové hospodářství²²⁵ Evropský parlament podpořil rozšíření oblasti působnosti Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie na výrobky, které nejsou spojeny se spotřebou energie. Zároveň vyzval Evropskou komisi k předložení souvisejícího legislativního návrhu, který by měl také klást důraz na širokou škálu environmentálních aspektů a obsahovat horizontální požadavky udržitelnosti.²²⁶

Přestože lze v rámci Nového akčního plánu a jeho pohledu na udržitelnou výrobovou politiku pozorovat významný příklon také k jiným aspektům výrobků, než je energetická účinnost, pozdější vývoj připravované legislativy znovu zdůrazňuje význam tohoto požadavku s ohledem na geopolitickou situaci v Evropě. Pracovní plán pro období 2022 – 2024²²⁷ (dále jen „Čtvrtý pracovní plán“) se v návaznosti na přechodí Třetí pracovní plán a Nový akční plán v rámci stávající právní úpravy zaměřuje na aspekty oběhivosti ekodesignu, přičemž zdůrazňuje primární roli energetické účinnosti v souvislosti s přijímáním závazných požadavků. Zdokonalováním pravidel v oblasti ekodesignu a energetického štítkování Evropská unie usiluje o získání větší odolnosti vůči

²²⁰ Evropská komise, ref. 214, str. 4.

²²¹ Tamtéž, str. 13.

²²² Evropská komise, ref. 209, str. 8.

²²³ Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. listopadu 2020 - Směrem k udržitelnějšímu jednotnému trhu pro podniky a spotřebitele*. P9_TA(2020)0318, 25.11.2020 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0318_CS.html

²²⁴ Tamtéž, bod c.

²²⁵ Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. února 2021 o novém akčním plánu pro oběhové hospodářství*. P9_TA(2021)0040, 10.02.2021 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0040_CS.html

²²⁶ Tamtéž, bod 23.

²²⁷ Evropská komise. *Sdělení Komise Pracovní plán na období 2022–2024 týkající se ekodesignu a označování energetickými štítky*. C182, 04.05.2022 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ:C:2022:182:TOC>

zvyšování cen energií a nezávislosti ve sféře dodávek fosilních paliv, přičemž snížení spotřeby energie v tomto ohledu hraje velmi důležitou roli.²²⁸

Plán hodnotí dosavadní výsledky evropské politiky v oblasti ekodesignu a označování energetickými štítky, podrobně rozebírá současný stav existujících a připravovaných prováděcích opatření, vyzdvihuje nezbytnost přezkumů stávajících opatření a stanovuje orientační seznam nových kategorií výrobků. K březnu 2022 byla nařízení o ekodesignu zavedena pro 29 kategorií výrobků a nařízení o označování energetickými štítky upravovala 15 kategorií výrobků.²²⁹ Na skupiny zobrazovacích nařízení a herních konzolí se vztahuje dobrovolný systém pro ekodesign, neboť umožňuje dosáhnout stanovených cílů v kratším časovém horizontu a méně nákladným způsobem.²³⁰ Bylo zjištěno, že v roce 2020 průměrná domácnost v Evropské unii používala 70 regulovaných výrobků, z nichž 30 představovaly světelné zdroje a dalších 25 elektronické výrobky.²³¹

3.4. Budoucí vývoj právní úpravy ekodesignu

S ohledem na globální události posledních let se potřeba přehodnotit stávající lineární model hospodářství jednorázové spotřeby a fungování energetického systému v celé Evropské unii podstatně zvýšila. Aby k takové změně mohlo dojít, je nezbytné změnit pohled na navrhování, výrobu a používání výrobků směrem k udržitelnosti. Za tímto účelem Evropská komise v roce 2022 představila soubor propojených iniciativ označovaný jako „cirkulární balíček“, který mimo návrh nového nařízení v oblasti ekodesignu zahrnuje taktéž návrh na posílení postavení spotřebitelů a odvětvové iniciativy týkající se textilních a stavebních výrobků.

²²⁸ Tamtéž, str. 1.

²²⁹ Evropská komise. Overview of Existing EU Ecodesign, Energy Labelling and Tyre Labelling measures. *Commission.europa.eu* [online]. 2022 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/rules-and-requirements_en

²³⁰ Evropská komise. *Zpráva Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě o dobrovolném systému pro ekodesign zobrazovacích zařízení*. COM(2013) 23 final, 29.01.2013 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52013DC0023>

Evropská komise. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o dobrovolném systému pro ekodesign herních konzolí*. COM(2015) 178 final, 22.04.2015 [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52015DC0178>

²³¹ Evropská komise. Ecodesign Impact Accounting Annual Report 2020: Overview and Status Report. *Op.europa.eu* [online]. 2021, str. 11 [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/568cac02-5191-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en>

3.4.1. Návrh nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků

Ústřední úlohu v rámci nového balíčku plní návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES²³² (dále jen „Nařízení o ekodesignu“). Návrh nařízení stanovuje rámec pro zlepšení udržitelnosti výrobků a fungování vnitřního trhu určením požadavků na ekodesign, které musí být splněny pro jejich uvedení na trh nebo do provozu.²³³ Nařízení vychází z úspěšné Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie, přičemž rozšiřuje oblast působnosti rámce pro ekodesign takovým způsobem, aby se vztahoval téměř²³⁴ „na veškeré fyzické zboží, které je uvedeno na trh nebo do provozu, včetně součástí a meziproduktů“²³⁵. Takovým způsobem návrh nařízení ambiciózně zahrnuje širokou škálu výrobků od těch jednodušších a každodenně využívaných jako jsou elektronická zařízení či textil až po komplexní výrobky jako jsou vojenská zařízení a technologie související s kosmickým průmyslem. Význam oběhovosti a udržitelnosti, který se stává nezbytnou součástí evropských politik, se promítl taktéž do nového znění definice koncepce ekodesignu, již se rozumí „začlenění aspektů environmentální udržitelnosti do charakteristik výrobku a procesů probíhajících během celého hodnotového řetězce výrobku“²³⁶. Hodnotovým řetězcem poté rozumíme „všechny činnosti a procesy, které jsou součástí životního cyklu výrobku, i jeho možné repasování“²³⁷.

Návrh je mimo jiné taktéž reakcí na skutečnost, že na evropské úrovni neexistoval komplexní soubor požadavků, který by stanovoval podmínky oběhovosti a motivoval výrobce k jejich dodržování, v důsledku čehož se objevují stále čtenější iniciativy na úrovni členských států usilující o zlepšení udržitelnosti výrobků.²³⁸ Takový postup by však v dlouhodobém hledisku vedl k roztržitosti jednotného trhu, dodatečným nákladům na podnikání a rozdílné informovanosti o dopadech výrobků na životní prostředí.²³⁹ Harmonizací pravidel bude vnitřní trh chráněn před

²³² Evropská komise. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES*. COM(2022) 142 final, 30.03.2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52022PC0142&from=CS>

²³³ Článek 1 odst. 1 Nařízení o ekodesignu.

²³⁴ V článku 1 odst. 2 Nařízení o ekodesignu taxativně stanovuje výjimky ze své působnosti. Jedná se o potraviny, krmiva, humánní a veterinární léčivé přípravky, živé rostliny, živočichy a mikroorganismy, produkty lidského původu a rostlinné a živočišné produkty, které přímo souvisejí s jejich budoucí reprodukcí.

²³⁵ Článek 1 odst. 2 Nařízení o ekodesignu.

²³⁶ Článek 2 bod 6 Nařízení o ekodesignu.

²³⁷ Článek 2 bod 11 Nařízení o ekodesignu.

²³⁸ Evropská komise, ref. 160, str. 3.

²³⁹ Evropská komise, ref. 232, str. 5.

těmito důsledky, dojde k rozšíření trhu s udržitelnými výrobky a zároveň budou zajištěny rovné podmínky pro podniky působící na jednotném trhu.²⁴⁰

Návrh Nařízení o ekodesignu včetně důvodové zprávy, legislativního finančního výkazu a osmi příloh představuje obsáhlý dokument o 131 stranách. Samotný navrhovaný text nařízení obsahuje celkem 71 článků a 105 bodů odůvodnění dokládajících snahu Evropské komise podrobně zdůvodnit navrhované změny v rámci evropské koncepce politiky ekodesignu. Ve srovnání se současnou Směrnicí o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie se jedná o komplexnější právní předpis, jak z rozsahového, tak i z obsahového hlediska. O tom svědčí v prvé řadě již širší spektrum problematiky, která je v rámci nařízení regulována, a taktéž „*větší ambice tohoto nařízení*“²⁴¹ spočívající ve zlepšení environmentální udržitelnosti výrobků a podpoře udržitelnějších výrobků a obchodních modelů. Nadto, Nařízení o ekodesignu přináší také změnu ve volbě nástroje, s jehož pomocí byla doposud upravena oblast ekodesignu. Formulací závazných pravidel v podobě nařízení dojde k odstranění transpoziční povinnosti z důvodu jeho přímé použitelnosti a k zajištění právní jistoty a lepších rovných podmínek pro subjekty na vnitřním trhu.

3.4.1.1. Požadavky na ekodesign

Nařízení o ekodesignu v článku 5 odst. 1 předpokládá stanovení požadavků na ekodesign v rámci jednotlivých aktů v přenesené pravomoci v souladu s článkem 290 Smlouvy o fungování Evropské unie²⁴² za účelem zlepšení následujících čtrnácti aspektů:

- (i) trvanlivost;
- (ii) spolehlivost;
- (iii) opětovná využitelnost;
- (iv) modernizovatelnost;
- (v) opravitelnost;
- (vi) možnost údržby a renovace;
- (vii) přítomnost látek vzbuzujících obavy;
- (viii) využívání energie nebo energetická účinnost;

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Bod 88 odůvodnění Nařízení o ekodesignu.

²⁴² Smlouva o fungování Evropské unie. In: *Úřední věstník*. C 326, 26.10.2012. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

- (ix) využívání zdrojů nebo účinné využívání zdrojů;
- (x) recyklovaný obsah;
- (xi) možnost repasování a recyklace;
- (xii) možnost využití materiálů;
- (xiii) dopady na životní prostředí, včetně uhlíkové a environmentální stopy; a
- (xiv) předpokládané množství vyprodukovaných odpadních materiálů.

Článek 2 zahrnuje definice většiny těchto aspektů, pouze v několika případech²⁴³ odkazuje na vymezení pojmů ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic²⁴⁴. Pro zlepšení jednotlivých aspektů výrobku prostřednictvím stanovení požadavků na ekodesign Příloha I vyjmenovává parametry, které je možné za tímto účelem použít jako základ. Například trvanlivost a spolehlivost výrobku nebo jeho součástí lze mimo jiné vyjádřit zaručenou dobou životnosti či technickou životností výrobku²⁴⁵, možnost úprav a údržby poté pomocí parametrů modularity či množství použitých materiálů a součástí²⁴⁶.

Vzhledem k různorodosti výrobků na evropském trhu je nezbytné, aby při stanovování závazných požadavků byly zohledněny povaha a účel jednotlivých výrobků²⁴⁷, jakož i všechny fáze jejich životního cyklu. Přestože by se konkrétní požadavky na ekodesign měly vztahovat pouze na určitou kategorii výrobků, návrh Nařízení o ekodesignu zakotvuje možnost stanovit horizontální požadavky pro několik kategorií výrobků současně v případech, kdy jejich podobnost umožňuje pomocí společného požadavku zlepšit některý z výše uvedených environmentálních aspektů.²⁴⁸

Toto pojetí požadavků na ekodesign nepochybně reflektuje dlouhodobé snahy o zohlednění širšího spektra aspektů výrobků za účelem naplňování cílů oběhového hospodářství a zlepšování stavu životního prostředí. Ve srovnání se stávajícími směrnici by se jednalo v případě přijetí Nařízení

²⁴³ Jedná se o definice pojmů „odpad“, „opětovné použití“, „využití“, „příprava k opětovnému použití“ a „recyklace“.

²⁴⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic. In: *Úřední věstník*. L 312, 22.11.2008. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>

²⁴⁵ Příloha I písm. a) Nařízení o ekodesignu.

²⁴⁶ Příloha I, písm. b) Nařízení o ekodesignu.

²⁴⁷ Odůvodnění Nařízení o ekodesignu v bodě 16 výslovně zmiňuje specifika obranného vybavení a výrobků určených pro užití v kosmickém průmyslu, u nichž je třeba nalézt kompromis mezi požadavky na udržitelnost, odolnost a výkon.

²⁴⁸ Článek 5 odst. 2 Nařízení o ekodesignu.

o ekodesignu o významný krok vpřed, neboť by se energetická účinnost stala pouze jedním z výrobních aspektů, v jehož ohledu by mělo být dosaženo zlepšení. S ohledem na textaci Čtvrtého pracovního plánu, jenž znovu zdůrazňuje význam energetické účinnosti²⁴⁹ ve světle posledních událostí, však zůstává otázkou, jaké aspekty a kategorie výrobků budou upřednostněny v rámci budoucích pracovních plánů.

Dle Nařízení o ekodesignu jsou do požadavků na ekodesign zahrnuty dvě kategorie – požadavky na výkonnost a požadavky na informace.

(i) Požadavky na výkonnost

První kategorií jsou požadavky na výkonnost upravené v článku 6, které vycházejí z parametrů uvedených v příloze I týkajících se konkrétních aspektů výrobku, u nichž je možné dosáhnout zlepšení udržitelnosti. Mezi takové požadavky je možné řadit stanovení minimálního nebo maximálního limitu ve vztahu k jednomu či více parametrům, které může mít podobu regulace nejmenšího požadovaného množství recyklovaného obsahu či nejvyššího přípustného množství určité látky ve výrobku.²⁵⁰ Dále se může jednat o nekvantitativní požadavky, jejichž cílem je zlepšit výkonnost ve vztahu k jednomu či více parametrům výrobku.²⁵¹ Nařízení ve svém odůvodnění uvádí jako příklad takového požadavku zákaz technického řešení, které může omezit možnost případné budoucí opravy výrobku.²⁵² V neposlední řadě může jít i o požadavky související s funkční výkonností výrobku, aby bylo předcházeno případům, kdy by v důsledku zavedení požadavků na výkonnost byla omezena funkčnost výrobku.²⁵³ Účelem stanovování požadavků na výkonnost je zejména eliminace nejméně výkonných výrobků z trhu. Dle návrhu Nařízení o ekodesignu jsou požadavky na výkonnost výrobků určovány na základě postupu stanoveného v Příloze II, jenž vyžaduje zpracování technické, ekologické a ekonomické analýzy.²⁵⁴

(ii) Požadavky na informace

Druhou kategorií požadavků na ekodesign jsou požadavky na informace ve smyslu článku 7 týkající se aspektů výrobku vyjmenovaných v článku 5 odst. 1 Nařízení o ekodesignu. Jedním

²⁴⁹ Evropská komise, ref. 227, str. 1.

²⁵⁰ Bod 20 odůvodnění Nařízení o ekodesignu.

²⁵¹ Článek 6 odst. 2 písm. b) Nařízení o ekodesignu.

²⁵² Bod 20 odůvodnění Nařízení o ekodesignu.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Příloha II Nařízení o ekodesignu.

z jejich cílů je poskytnout zákazníkům a orgánům veřejné moci dostatečné informace, aby se koupě udržitelnějších výrobků stala jejich primární volbou. Takový postup reflektuje současné uvažování v Evropské unii, neboť až 94 % Evropanů považuje ochranu životního prostředí za osobně důležité téma.²⁵⁵ Nadto, 24 % dotázaných uvedlo, že dle jejich názoru je jedním z nejučinnějších kroků k řešení environmentálních problémů zvýšení informovanosti obyvatelstva pomocí zveřejňování relevantních údajů a vzdělávání v otázkách jako je třídění odpadu či spotřeba energie.²⁵⁶ Článek 7 odst. 2 navrhovaného nařízení rozlišuje dva typy požadavků na informace – minimální požadavky a případné požadavky.

Minimální požadavky na informace zahrnují především požadavky týkající se nově připravovaného digitálního pasu výrobku, jehož cílem je zlepšit sledovatelnost výrobku v rámci hodnotového řetězce a zpřístupnit široký okruh informací o výrobku různým subjektům od výrobců, dovozců, distributorů a zákazníků až po opraváře, repaséry, osoby provádějící recyklaci a další stanovené subjekty.²⁵⁷ Digitální pas výrobku by měl otevřít cestu k informovanějším udržitelným rozhodnutím zákazníků a usnadnit vnitrostátním orgánům plnění jejich úkolů. Okruh informací, které musí digitální pas výrobku obsahovat, jakož i způsob jejich zpřístupnění a okruh subjektů, které mají možnost se s takovými informacemi seznámit, stanoví příslušné akty v přenesené pravomoci. V této souvislosti článek 12 Nařízení o ekodesignu ukládá Evropské komisi povinnost zřídit registr, v němž budou posléze vedeny informace obsažené v digitálních pasech výrobků, které jsou požadovány akty v přenesené působnosti. Z textace samotných článků navrhovaného nařízení není zřejmá povaha vztahu mezi digitálním pasem výrobku a nedigitálními formami předávání informací jako jsou údaje v návodu či štítky. Bod 26 odůvodnění Nařízení o ekodesignu však uvádí, že digitální pas by tyto údaje měl doplňovat, a nikoliv nahrazovat. Lze očekávat, že zavedení systému digitálních pasů povinně obsahujících vymezené informace by mohlo být prvním krokem k dobrovolnému sdílení údajů nad rámec požadovaný navrhovaným nařízením.

Rovněž informace o přítomnosti látek vzbuzujících obavy ve složení výrobků spadají do kategorie minimálních požadavků na informace, přičemž hrají důležitou roli v této souvislosti vzhledem ke svému dopadu na udržitelnost výrobků, pokud ponecháme stranou jejich potenciální nebezpečí pro lidské zdraví či životní prostředí. Přítomnost takových látek ve složení výrobků

²⁵⁵ Evropská komise. Attitudes of Europeans Towards the Environment– Factsheets Czechia. *Europa.eu* [online]. 2019, str. 1 [cit. 2023-02-25]. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2257>

²⁵⁶ Tamtéž, str. 2.

²⁵⁷ Článek 8 odst. 2 písm. f) Nařízení o ekodesignu.

může ovlivňovat jejich funkčnost, užívání a možnosti následného nakládáním se vzniklým odpadem. Požadavky na informace o látkách vzbuzujících obavy stanovené prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci musí obsahovat určité minimální údaje²⁵⁸, přičemž je připuštěno stanovení výjimek pro takové látky nebo informační náležitosti s nimi související. V souvislosti s regulací látek vzbuzujících obavy a dalších látek v rámci mnoha ustanovení Nařízení o ekodesignu a jeho příloh je však nutné upozornit na možné překryvy se stávající legislativou regulující chemické látky²⁵⁹.²⁶⁰

Případné požadavky na informace souvisí s dalšími důležitými informacemi, jež musí být k výrobku přiloženy. Takovým způsobem může být Evropskou komisí prostřednictvím aktu v přenesené působnosti stanovena povinnost uvádět informace o výkonnosti výrobku ve vztahu k jednotlivým parametrům výrobku či informace týkající se náležité instalace, užití, údržby, případných oprav nebo vrácení, včetně konečné likvidace, za účelem snížení dopadů na životní prostředí, a další vymezené údaje.²⁶¹

V případě, kdy se požadavek týká uvedení informace o výkonnosti výrobku, Evropská komise může zároveň stanovit třídy výkonnosti za účelem jednoduššího porovnání výrobků na základě jejich udržitelnosti.²⁶² V rámci aktu v přenesené pravomoci stanovujícího požadavky na informace pro určité kategorie výrobků musí být dále uveden alespoň jeden způsob jejich poskytování.²⁶³ Jedním z nich může být i zpřístupnění informací o výrobku na štítku, jehož obsah a další náležitosti jsou specifikovány akty v přenesené působnosti. Štítky mají umožnit zákazníkům jednoduchým způsobem rozlišovat mezi výrobky na základě jejich vztahu k jednotlivým parametrům výrobku a tím je vést k udržitelnějším rozhodnutím. Na výrobky spojené se spotřebou energie se i nadále bude vztahovat úprava Nařízení o energetických štítcích, přičemž by do energetického štítku mělo být umožněno začlenění doplňujících informací o parametrech výrobků podle Nařízení o

²⁵⁸ Článek 7 odst. 5 Nařízení o ekodesignu poskytuje otevřený výčet povinně uváděných informací, mezi něž kupříkladu patří název přítomných látek vzbuzujících obavy, jejich umístění a informace k demontáži výrobku.

²⁵⁹ Jedná se například o Směrnici o odpadech, ref. 244, a dále Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES. In: *Úřední věstník*. L 396, 30.12.2006. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A02006R1907-20140410>

²⁶⁰ K tomu blíže BECKER, Tim. Ecodesign for Sustainable Products and the EU Digital Product Passport: The Commission's ESPR Proposal of 30 March 2022 – Game-changer or Slow Burner? *StoffR – Zeitschrift für Stoffrecht* [online]. 2022 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: https://www.reachlaw.fi/wp-content/uploads/2022/10/article_ecodesign_2022_timbecker.pdf

²⁶¹ Článek 7 odst. 2 Nařízení o ekodesignu.

²⁶² Článek 7 odst. 4 Nařízení o ekodesignu.

²⁶³ Článek 7 odst. 6 Nařízení o ekodesignu.

ekodesignu. V případech, kdy nelze požadované informace o výrobcích reflektovat v energetickém štítku, Evropská komise zavádí možnost vytvoření štítku podle režimu Nařízení o ekodesignu.²⁶⁴ Tudíž je připuštěno, aby některé výrobky byly souběžně opatřeny jak energetickým štítkem, tak i novým štítkem podle Nařízení o ekodesignu. Jak již bylo zmíněno výše, lze důvodně předpokládat, že užití více druhů štítků může být pro zákazníky matoucí.

3.4.1.2. Akty v přenesené pravomoci

Za účelem stanovení požadavků na ekodesign pro konkrétní skupiny výrobků je vyžadováno přijetí aktů v přenesené pravomoci Evropskou komisí. Součástí této pravomoci je však taktéž možnost stanovit, že ohledně určitých parametrů výrobku není nezbytné přijímat požadavky na výkonnost nebo požadavky na informace, popřípadě poté žádné požadavky na ekodesign.²⁶⁵

Obdobně jako stávající směrnice však návrh Nařízení o ekodesignu hospodářským subjektům poskytuje možnost předložit samoregulační opatření stanovující požadavky na ekodesign namísto přijetí aktu v přenesené pravomoci. Jinými slovy, v případě, kdy je samoregulační opatření uznáno Evropskou komisí a posléze uvedeno na seznamu platných alternativ v prováděcím aktu, mohou jeho signatáři očekávat, že nebude v souvislosti s touto kategorií výrobků přijat akt v přenesené pravomoci. Přesto však může dojít ke stanovení horizontálních požadavků Evropskou komisí, které budou zahrnovat též kategorii výrobků upravenou samoregulačním opatřením, ovšem pouze v souvislosti s aspekty, jichž se takové samoregulační opatření netýká.²⁶⁶ Dle návrhu nařízení samoregulační opatření podléhají přísným požadavkům na obsah a dalším kritériím²⁶⁷, včetně předchozího posouzení ze strany Evropské komise. Jedním z takových kritérií je i podmínka, aby podíl na trhu signatářů samoregulačního opatření ve vztahu k výrobkům, na které se takové opatření vztahuje, představoval alespoň 80 % jednotek uvedených na trh nebo do provozu.²⁶⁸ Taková hranice je vnímána jako příliš vysoká, u některých výrobků dokonce jako nedosažitelná.²⁶⁹ Přesto se však očekává, že se význam a počet samoregulačních dohod v oblasti ekodesignu zvýší

²⁶⁴ Článek 14 odst. 3 Nařízení o ekodesignu.

²⁶⁵ Článek 4 Nařízení o ekodesignu.

²⁶⁶ Bod 44 odůvodnění Nařízení o ekodesignu.

²⁶⁷ Tyto jsou stanoveny v článku 18 a Příloze VII Nařízení o ekodesignu.

²⁶⁸ Článek 18 odst. 3 písm. b) Nařízení o ekodesignu.

²⁶⁹ The Federation of German Industries (BDI). BDI on the Draft Ecodesign for Sustainable Product Regulation (KOM (2022) 142 final) (ESPR) of the European Commission of 30 March 2022. *English.bdi.eu* [online]. 2022, str. 3-4 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://english.bdi.eu/media/publications/#!/publication/news/ecodesign-for-sustainable-product-regulation>

vzhledem k široké oblasti působnosti navrhovaného Nařízení o ekodesignu, které se vztahuje též na komplexní výrobky vyžadující vysokou úroveň odborných znalostí.²⁷⁰

V návaznosti na předchozí právní úpravu, Nařízení o ekodesignu zakotvuje povinnost Evropské komise pravidelně přijímat a aktualizovat pracovní plány, které obsahují seznam kategorií výrobků pro stanovení požadavků na ekodesign a v nichž jsou zahrnuty též jednotlivé aspekty výrobků pro účely přijetí horizontálních požadavků.²⁷¹ Při rozhodování o prioritizaci jednotlivých kategorií výrobků Evropská komise musí zohlednit rozličná kritéria, mezi něž článek 16 odst. 1 řadí objem prodeje a obchodu s výrobkem na území Evropské unie, možnost přispět k dosahování cílů Evropské unie v oblasti klimatu, životního prostředí a energetické účinnosti, jakož i další hlediska. Další povinností je rovněž konzultace Evropské komise s tzv. fórem o ekodesignu představujícím skupinu odborníků složenou ze zástupců členských států a dalších dotčených stran, pro než má konkrétní výrobek či skupina výrobků význam.²⁷² Aby bylo možné navrhnout první opatření co možná nejdříve poté, co bude zaveden nový rámec na základě Nařízení o ekodesignu, byly zahájeny přípravné práce za účelem stanovení budoucích prioritních kategorií výrobků a horizontálních požadavků. Na základě výsledků předběžného posouzení Společného výzkumného střediska Evropské komise²⁷³ bylo navrženo 12 kategorií výrobků pro konečné užití²⁷⁴, 7 meziproduktů²⁷⁵ a 3 aspekty pro stanovení horizontálních požadavků²⁷⁶ pro začlenění do prvního pracovního plánu podle Nařízení o ekodesignu. V této souvislosti došlo 31. ledna 2023 k zahájení veřejné konzultace, jejímž prostřednictvím Evropská komise vybízí veřejnost k vyjádření svého názoru k vybraným tématům na základě zveřejněného dotazníku. Výsledky konzultace se stanou podkladem pro budoucí směřování Evropské komise při stanovování priorit pro ekodesign udržitelných výrobků.²⁷⁷ Než však vstoupí navrhované nařízení v platnost,

²⁷⁰ BECKER, Tim, ref. 260, str. 181.

²⁷¹ Článek 16 odst. 1 a 2 Nařízení o ekodesignu.

²⁷² Článek 17 Nařízení o ekodesignu.

²⁷³ Evropská komise. Ecodesign for Sustainable Products Regulation – Preliminary Study on New Product Priorities. *Susproc.jrc.ec.europa.eu* [online]. 2023 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://susproc.jrc.ec.europa.eu/product-bureau/product-groups/635/documents>

²⁷⁴ Jedná se o textilní výrobky a obuv, nábytek, keramické výrobky, pneumatiky, detergenty, postelové matrace, maziva, nátěrové barvy a laky, kosmetické přípravky, hračky, rybolovná síť a rybolovná zařízení a savé hygienické výrobky. Viz Evropská komise, ref. 273, str. 9.

²⁷⁵ Jedná se o železo a ocel, neželezné kovy, hliník, chemické látky, plasty a polymery, papír, buničinu a lepenku a sklo. Viz Evropská komise, ref. 273, str. 9.

²⁷⁶ Jedná se o trvanlivost, recyklovatelnost, pospotřební recyklovaný materiál. Viz Evropská komise, ref. 273, str. 10.

²⁷⁷ Evropská komise. Výzva k předložení faktických podkladů pro iniciativu. *Ec.europa.eu* [online] 2023, str. 4 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13682-New-product-priorities-for-Ecodesign-for-Sustainable-Products_en

provádění ekodesignu bude pokračovat na základě současného Čtvrtého pracovního plánu přijatého na základě stávající Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.²⁷⁸

3.4.1.3. Povinnosti hospodářských subjektů

Kapitola VII Nařízení o ekodesignu stanovuje povinnosti jednotlivých hospodářských subjektů v dodavatelském a distribučním řetězci na základě jejich role v souvislosti s plněním požadavků na ekodesign výrobků, na něž se vztahují akty v přenesené pravomoci.

V prvé řadě se jedná o výrobce, kteří mají při uvádění výrobku na trh nebo do provozu povinnost zajistit, aby byly jejich výrobky navrženy a vyrobeny v souladu s příslušnými požadavky na výkonnost, splňovaly požadavky na informace a byl k dispozici jejich digitální pas.²⁷⁹ Mezi výlučné povinnosti výrobce patří posouzení shody, neboť nejlépe zná všechna specifika postupu navrhování a produkce výrobku, přičemž dále připraví, popřípadě nechá připravit, technickou dokumentaci.²⁸⁰ V případě prokázání shody výrobku s příslušnými požadavky výrobce vypracuje prohlášení o shodě a taktéž připojí označení o shodě.²⁸¹ Nařízení o ekodesignu stanoví řadu dalších povinností týkajících se například uchovávání dokumentace o výrobku, označování výrobku údaji o výrobcí či součinnosti s národními orgány.

Druhým významným adresátem povinností je zplnomocněný zástupce, ustanovený výrobcem v písemné formě, který zajišťuje plnění úkolů vymezených v pověření, vždy však alespoň v rozsahu článku 22 odst. 2 Nařízení o ekodesignu. Do okruhu povinností zplnomocněného zástupce však nesmí spadat zajištění souladu výrobku s požadavky na ekodesign, dostupnosti digitálního pasu a zpracování technické dokumentace.²⁸² Povinnosti dovozců jsou regulovány obdobným způsobem jako pro výrobce, avšak jsou přizpůsobeny jejich působení na trhu. Další ustanovení regulují povinnosti řady dalších subjektů, mezi nimiž jsou například distributoři, obchodníci a online tržiště.

3.4.1.4. Úprava dalších otázek souvisejících s ekodesignem

Ve srovnání se Směrnicí o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie Nařízení o ekodesignu zahrnuje úpravu dalších otázek souvisejících s ekodesignem. První z nich je úprava

²⁷⁸ Evropská komise, ref. 227, str. 2.

²⁷⁹ Článek 21 Nařízení o ekodesignu.

²⁸⁰ Článek 21 odst. 2 a bod 50 odůvodnění Nařízení o ekodesignu.

²⁸¹ Článek 21 odst. 2 Nařízení o ekodesignu.

²⁸² Článek 22 odst. 1 Nařízení o ekodesignu.

nakládání s neprodanými výrobky za účelem předcházení jejich likvidaci, která v současnosti představuje významný ekologický problém. Nejenže je výroba nových výrobků spojena s využitím cenných zdrojů, jejich následná distribuce a ničení s sebou dále přináší negativní dopady na životní prostředí, aniž by byly tyto výrobky vůbec kdy použity k předpokládanému účelu. Nařízení o ekodesignu tuto situaci reflektuje a stanovuje rámec, jehož cílem je zamezit ničení neprodaných spotřebních výrobků.²⁸³ Za tímto účelem zavádí povinnost transparentnosti pro hospodářské subjekty vyřazující neprodané zboží, kteří musí obligatorně zveřejňovat informace o celkovém počtu vyřazených kusů zboží za rok, důvodu pro takový postup a jejich dodání ke zpracování odpadu.²⁸⁴ Ke stanovení zákazů ničení určitých neprodaných skupin spotřebních výrobků, které jsou spojeny s významnými negativními environmentálními dopady, je Evropské komisi svěřena pravomoc přijímat akty v přenesené působnosti, kterými doplní toto nařízení. Z takové množiny výrobků mohou být stanoveny zvláštní výjimky s ohledem na různé faktory jako jsou ochrana zdraví a bezpečnosti či poškození výrobků při zacházení s nimi.²⁸⁵

Druhou oblastí upravenou v Nařízení o ekodesignu jsou ekologické veřejné zakázky. Zatímco požadavky na ekodesign motivují výrobce k navrhování udržitelnějších výrobků a zákazníky k jejich nákupu, pobídky členských států a „zelené“ veřejné zakázky mohou taktéž plnit velmi důležitou roli²⁸⁶ ve vztahu ke zlepšení environmentálních vlivů výrobků. Vzhledem ke skutečnosti, že veřejné zakázky tvoří 14 % HDP Evropské unie²⁸⁷, takové veřejné výdaje by mohly být využity k výběru a podpoře udržitelnějších výrobků a snižování jejich dopadů na životní prostředí. Ekologické veřejné zakázky rovněž mohou přinášet nesporné ekonomické výhody pro veřejný sektor, pokud je vzat v úvahu celý životní cyklus výrobku, neboť stanovení požadavků na energetickou účinnost, spotřebu vody nebo přítomnost nebezpečných látek ve výrobcích se promítá například ve finančních úsporách za služby nebo snížení nákladů na likvidaci.²⁸⁸ Nařízení o ekodesignu umožňuje Evropské komisi prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci stanovovat požadavky pro veřejné zakázky v podobě povinných specifikací, kritérií nebo cílů.²⁸⁹ Oproti dříve uplatňovanému dobrovolnému přístupu stanovení závazných pravidel umožní maximální využití veřejných finančních prostředků za účelem přispění k cílům oběhového hospodářství.

²⁸³ Článek 1 odst. 1 Nařízení o ekodesignu.

²⁸⁴ Článek 20, odst. 1 Nařízení o ekodesignu.

²⁸⁵ Článek 20 odst. 3 Nařízení o ekodesignu.

²⁸⁶ Bod 87 odůvodnění Nařízení o ekodesignu.

²⁸⁷ Evropská komise, ref. 214, str. 6.

²⁸⁸ Evropská unie. *Nakupujte zeleně! Příručka o zadávání zelených veřejných zakázek* [online]. 3. vydání. 2016, str. 5 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_cs.pdf

²⁸⁹ Článek 58 odst. 1 Nařízení o ekodesignu.

3.4.1.5. Dozor nad trhem

V souvislosti s neuspokojivým výkonem dozoru nad trhem, který je prováděn jednotlivými členskými státy, se kapitola XI Nařízení o ekodesignu zaměřuje na zefektivnění plnění úkolů v této oblasti. Je navrženo, aby byla Evropské komisi na základě článku 60 svěřena pravomoc přijímat akty v přenesené pravomoci ke stanovení nejmenšího přípustného množství kontrol prováděných v členských státech ve vztahu ke konkrétním výrobkům. Orgány dozoru nad trhem jsou v případě zjištění nesouladu oprávněny od odpovědného subjektu požadovat úhradu nákladů spojených s kontrolou dokumentace a zkouškami výrobků.²⁹⁰ Informace o uložených sankcích je dále nezbytné promítat do informačního a komunikačního systému upraveného v článku 34 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1020 ze dne 20. června 2019 o dozoru nad trhem a souladu výrobků s předpisy a o změně směrnice 2004/42/ES a nařízení (ES) č. 765/2008 a (EU) č. 305/2011²⁹¹. Členské státy mají zároveň povinnost připravovat v pravidelných intervalech akční plány pro dozor nad trhem, jež obsahují (i) seznam výrobků nebo požadavků, které budou upřednostněny v rámci dozoru, (ii) způsoby, jakými bude dosaženo snížení případných nesouladů, a (iii) minimální počet provedených kontrol.²⁹²

3.4.1.6. Současný stav

V rámci řádného legislativního procesu je v současnosti návrh Nařízení o ekodesignu postoupen Radě Evropské unie a Evropskému parlamentu.²⁹³ Věcně příslušným výborem v Evropském parlamentu je Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin, vypracováním stanovisek jsou poté pověřeny Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů a Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku.

Evropský hospodářský a sociální výbor vydal stanovisko²⁹⁴ k návrhu nového nařízení v červenci 2022, v němž mimo rozšíření oblasti působnosti vítá i nové „elementy“ obsažené

²⁹⁰ Článek 60 odst. 2 Nařízení o ekodesignu.

²⁹¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1020 ze dne 20. června 2019 o dozoru nad trhem a souladu výrobků s předpisy a o změně směrnice 2004/42/ES a nařízení (ES) č. 765/2008 a (EU) č. 305/2011. In: *Úřední věstník*. L 169, 25.06.2019. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32019R1020>

²⁹² Článek 59 odst. 1 písm. a) a b) Nařízení o ekodesignu.

²⁹³ Viz Procedure 2022/0095/COD. In: *Eur-lex.europa.eu* [online] Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2022_95 a Procedure File - 2022/0095(COD) Ecodesign for Sustainable Products Regulation. In: *Oeil.secure.europarl.europa.eu* [online]. Dostupné z: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/0095\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/0095(COD))

²⁹⁴ Evropský hospodářský a sociální výbor. *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Udržitelné výrobky jako standard a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro*

v úpravě ekodesignu jako je zavedení digitálního pasu výrobku či zahrnutí širší škály výrobků a jejich environmentálních aspektů. Výbor však zároveň v mnoha souvislostech konstatuje, že nové Nařízení o ekodesignu by mohlo být ambicióznější, například v oblastech zákazu ničení neprodaného zboží a zahrnutí sociální dimenze do právní úpravy. Dle názoru výboru je taktéž nezbytné zajistit soudržnost s ostatními právními předpisy Evropské unie.²⁹⁵ Ve vztahu k samoregulačním opatřením jako alternativám vůči přijímání aktů v přenesené pravomoci je navrženo jejich výjimečné využití.²⁹⁶

V prosinci 2022 byl věcně příslušným výborem zveřejněn návrh zprávy k návrhu Nařízení o ekodesignu²⁹⁷, k němuž jsou od počátku letošního roku postupně přidávány další pozměňovací návrhy. Navrhované změny spočívají například v zohlednění sociálních aspektů výrobků při stanovování požadavků na ekodesign či prioritizaci určitých skupin výrobků s největšími environmentálními dopady pro přijetí aktů v přenesené pravomoci již v rámci předloženého návrhu. V souvislosti s předchozími zkušenostmi týkajícími se samoregulačních opatření je v rámci návrhu zprávy dále doporučeno úplné vypuštění ustanovení o možnosti jejich zpracování.²⁹⁸

Na půdě Rady Evropské unie byly zahájeny politické diskuze, v jejichž rámci bylo zjištěno, že hlavní cíle navrhovaného nařízení mají značnou podporu ze strany členských států.²⁹⁹ Ve vztahu k některým otázkám se však objevují různé názory a výhrady k předloženému návrhu, přičemž se jedná především o míru zapojení členských států do přípravy právních aktů stanovujících požadavky na ekodesign, soudržnost připravovaného nařízení s již platnou legislativou či zákaz ničení neprodaného zboží ve vztahu k malým a středním podnikům.³⁰⁰

určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES. C 443, 22.11.2022 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex%3A52022AE0598>

²⁹⁵ Tamtéž, str. 3.

²⁹⁶ Tamtéž, str. 8.

²⁹⁷ Evropský parlament, Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin. *Návrh zprávy o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES.* PE738.753, 06.12.2022 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/ENVI-PR-738753_CS.pdf

²⁹⁸ Tamtéž, str. 61 – 62.

²⁹⁹ Rada Evropské unie. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES – Zpráva o pokroku.* 14.11.2022, str. 6 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_14540_2022_INIT&from=CS

³⁰⁰ Tamtéž, str. 6 – 8.

Přestože nelze délku legislativního procesu předem odhadovat, přijetí a vstup Nařízení o ekodesignu v platnost lze nejspíše očekávat nejdříve na počátku roku 2024, kdy Evropská komise taktéž předpokládá zahájení přípravy a přijímání aktů v přenesené pravomoci.³⁰¹

³⁰¹ Evropská komise, ref. 232, str. 100.

Závěr

Tuto diplomovou práci lze z hlediska jejích cílů rozdělit na dvě základní části. Vzhledem ke skutečnosti, že tématu ekodesignu není v české odborné literatuře věnován dostatečný prostor, je cílem první části diplomové práce vymezit samotný pojem z teoretického hlediska a nabídnout přehled strategií a způsobů jeho realizace pro lepší porozumění dané problematice. Do této části lze taktéž zařadit kapitoly věnující se koncepci oběhového hospodářství. Cílem druhé části je poté samotný rozbor současné právní úpravy a odpověď na otázku, jaké jsou její případné nedostatky za účelem zhodnocení, jak by měla vypadat budoucí úprava ekodesignu, a určení, zda takové nároky splňuje návrh nového Nařízení o ekodesignu.

Ekodesign lze obecně vymezit jako návrhový přístup zohledňující dopady výrobků na životní prostředí v průběhu celého jejich životního cyklu. V právu je však rozsah této koncepce vnímán úžeji jako soubor závazných požadavků kladených na výrobky před jejich uvedením na trh či do provozu. Takové pojetí ekodesignu je dáno zejména značnou složitostí stanovování právních pravidel pro širokou škálu výrobků, které se odlišují svou technologií výroby, účelem a vlastnostmi. Z tohoto důvodu je nezbytné co nejpřesněji stanovit požadavky pro výrobky, jež musí jednotlivé hospodářské subjekty splňovat.

Za účelem plnění mezinárodních závazků a v souladu s prioritními cíli environmentální politiky jsou na evropské úrovni v současnosti regulovány požadavky na ekodesign pouze u některých kategorií výrobků spojených se spotřebou energie, přičemž jsou upřednostněny požadavky související s energetickou účinností. I přes to však Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie vymezuje ekodesign dostatečně široce a tím představuje základ pro regulaci dalších environmentálních aspektů výrobků jako jsou například možnost opětovného použití, množství spotřebovaného materiálu či objem vyprodukovaného odpadu. V této souvislosti řada prováděcích předpisů přijatých na základě této směrnice zahrnuje i požadavky nesouvisející s energetickou účinností, takový postup se však z dlouhodobého hlediska nezdá být dostatečný.

Mimo svou omezenou působnost stávající směrnice vykazuje i další nedostatky. Jedná se především o nedostatečné vynuovení plnění povinností orgány dohledu nad trhem, délku přijímání prováděcích opatření pro jednotlivé skupiny výrobků a nepostačující regulace v oblasti poskytování relevantních informací o environmentálních vlastnostech výrobků. V důsledku toho je potenciál stávající směrnice, i přes její úspěch v oblasti úspor energie, přispět k dosahování cílů oběhového hospodářství, a tím i ke zlepšení stavu životního prostředí, omezený. Vzhledem k těmto

nedostatkům, jakož i k rostoucímu povědomí veřejnosti o environmentálních problémech a jejich zájmu přispět k ochraně naší planety před škodlivými vlivy, se jeví zapracování požadavků udržitelnosti do právní úpravy a zavedení požadavků na ekodesign pro širší spektrum výrobků jako nezbytné. K takovým závěrům došla i Evropská komise, která vypracovala a předložila návrh nového Nařízení o ekodesignu v březnu roku 2022. Přijetí nového předpisu zohledňující tyto připomínky je vskutku žádoucí, neboť některé členské státy Evropské unie již iniciovaly zavedení politik udržitelnosti na vnitrostátní úrovni, což ve svém důsledku může vést k roztržiténosti vnitřního trhu a vzniku překážek pro hospodářské subjekty.

Současné znění Nařízení o ekodesignu je ambiciózním návrhem právního předpisu, který reguluje podstatně širší oblast problematiky než jemu předcházející právní předpisy upravující ekodesign. Mimo oblast ekodesignu navrhovaný předpis upravuje další související otázky, mezi něž patří například úprava nakládání s neprodanými výrobky a ekologické veřejné zakázky. S ohledem na výrobovou politiku nový legislativní návrh nepochybně představuje veliký krok směrem k přechodu k oběhovému hospodářství za pomoci začlenění kritérií oběhovosti a udržitelnosti do návrhů výrobků. Zpřísnění regulace povinností členských států a národních orgánů dohledu nad dodržováním závazných požadavků na ekodesign je poté významným motivačním faktorem pro jednotlivé hospodářské subjekty k dodržování závazných pravidel. Jako velký přínos je vnímáno též stanovení rozsáhlých požadavků na informace a zavedení digitálního pasu výrobku, jejichž účelem je přispět ke zvýšení informovanosti zákazníků a přesvědčit je o nutnosti udržitelnějšího rozhodování.

Přestože je legislativní návrh Nařízení o ekodesignu přijímán kladně, zůstává otázkou, k jak zásadním změnám v jeho znění dojde v průběhu řádného legislativního procesu a v jakém časovém horizontu budou přijímány případné nové požadavky na ekodesign v rámci jednotlivých prováděcích opatření vzhledem k předchozím zkušenostem. V této souvislosti je vhodné, aby jednotlivé evropské instituce co nejvíce využily potenciálu přijímání nového právního předpisu za účelem přispění k realizaci cílů oběhového hospodářství, předešly jeho překryvům se stávající legislativou upravující dílčí otázky a vypořádaly se s nedostatky současné směrnice.

Seznam použitých zkratek

Čtvrtý pracovní plán	Sdělení Komise Pracovní plán na období 2022–2024 týkající se ekodesignu a označování energetickými štítky
IPP	Integrovaná produktová politika
LCA	Life-Cycle Assessment
Nařízení o ekodesignu	Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES
Nařízení o energetických štítcích	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU
Nový akční plán	Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa.
První pracovní plán	Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Vypracování pracovního plánu na období 2009 – 2011 podle směrnice o ekodesignu
Směrnice o ekodesignu energetických spotřebičů	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/32/ES ze dne 6. července 2005 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign energetických spotřebičů a o změně směrnic Rady 92/42/EHS a Evropského parlamentu a Rady 96/57/ES a 2000/55/ES
Směrnice o ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie
Směrnice o energetických štítcích	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se

	spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku
Třetí pracovní plán	Sdělení Komise Pracovní plán pro ekodesign na období 2016–2019
Vyhláška o energetickém štítkování a ekodesignu	Vyhláška 319/2109 Sb., o energetickém štítkování a ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie
Zákon o hospodaření energií	Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií
Zelená kniha	Zelená kniha o integrované produktové politice

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BHAMRA, Tracy a LOFTHOUSE, Vicky. *Design for Sustainability – A Practical Approach*. 1. vydání. Aldershot: Gower Publishing Limited, 2007. ISBN 978-05-6608-704-2.

BREZET, Johannes C. a VAN HEMEL, Carolien G. *Ecodesign: A Promising Approach to Sustainable Production and Consumption*. Paříž: United Nations Environment Programme, 1997.

DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

FABŠÍKOVÁ, Tereza. Požadavky na ekodesign výrobků z pohledu unijní a národní legislativy. In: *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské Unie: sborník příspěvků k X. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha: TROAS s. r. o., 2018, 64 – 71. ISBN: 978-80-88055-04-4.

FABŠÍKOVÁ, Tereza. Product Ecodesign As a Strategy of Waste Prevention. In: *Aktualne problemy gospodarowania odpadami – Current issues of waste management*. Torun: Dom organizatora, 2020, 25 – 41. ISBN 978-83-7285-926-6.

Naše společná budoucnost: Světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-85368-07-02.

REMTOVÁ, Květoslava. *Ekodesign*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. ISBN 80-7212-230-4.

ROOZENBURG, Norbert F.M. a EEKELS, Johannes. *Product Design: Fundamentals and Methods*. Chichester: John Wiley & Sons, 1995. ISBN 0-471-95465-9.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

2.1 Rozhodnutí, sdělení, zprávy a jiné zdroje vydané evropskými institucemi

Council Resolution of 7 May 1985 on a New Approach to Technical Harmonization and Standards. In: *Úřední věstník*. C 136, 04.06.1985. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31985Y0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31985Y0604(01))

Evropská komise. Attitudes of Europeans Towards the Environment– Factsheets Czechia. *Europa.eu* [online]. 2019. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2257>

Evropská komise. *Commission Staff Working Document – Establishment of the Working Plan 2012-2014 under the Ecodesign Directive*. SWD(2012) 434 final, 07.12.2012. Dostupné z: https://www.eup-network.de/fileadmin/user_upload/Work_plan_2012.PDF

Evropská komise. *Commission Staff Working Document: Impact Assessment Accompanying the Document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing a Framework for Setting Ecodesign Requirements for Sustainable Products and Repealing Directive 2009/125/EC*. SWD(2022) 82 final, 30.03.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2022:82:FIN>

Evropská komise. *Commission Staff Working Document: Sustainable Products in a Circular Economy – Towards an EU Product Policy Framework contributing to the Circular Economy*. SWD(2019) 91 final, 04.03.2019. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/sustainable_products_circular_economy.pdf

Evropská komise. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Integrated Product Policy Building on Environmental Life-Cycle Thinking*. COM(2003) 302 final, 18.06.2003. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003DC0302>

Evropská komise. *Ecodesign for Sustainable Products Regulation – Preliminary Study on New Product Priorities*. *Susproc.jrc.ec.europa.eu* [online]. 2023. Dostupné z: <https://susproc.jrc.ec.europa.eu/product-bureau/product-groups/635/documents>

Evropská komise. *Ecodesign Impact Accounting Annual Report 2020: Overview and Status Report*. *Op.europa.eu* [online]. 2021. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/568cac02-5191-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en>

Evropská komise. *Ecodesign Your Future: How Ecodesign Can Help the Environment by Making Products Smarter* [online]. 2014. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2769/38512>

Evropská komise. *European Commission: DGXI – Integrated Product Policy* [online]. 1998. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/ipp/pdf/ippsum.pdf>

Evropská komise. *Europeans Attitudes on EU Energy Policy – Factsheets Czechia*. *Europa.eu* [online]. 2019. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2238>

Evropská komise. *Green Paper on Integrated Product Policy*. COM(2001) 68 final, 07.02.2001. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2001:0068:FIN>

Evropská unie. *Nakupujte zeleně! Příručka o zadávání zelených veřejných zakázek* [online]. 3. vydání. 2016. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_cs.pdf

Evropská komise. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES*. COM(2022) 142 final, 30.03.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52022PC0142&from=CS>

Evropská komise. *Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení ekologicky orientovaných konstrukčních požadavků na výrobky, které používají energii, a o změně směrnice Rady 92/42/EEC*. COM (2003) 453 final, 01.08.2003. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=COM%3A2003%3A0453%3AFIN>

Evropská komise. *Nové energetické štítky v kostce*. *Ec.europa.eu* [online]. 2019. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/MEMO_19_1596

Evropská komise. *Od 1. března 2021 platí nové energetické štítky EU*. *Ec.europa.eu* [online]. 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_21_818

Evropská komise. *Overview of Existing EU Ecodesign, Energy Labelling and Tyre Labelling measures*. *Commission.europa.eu* [online]. 2022. Dostupné z: https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/rules-and-requirements_en

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa*. COM(2020) 98 final, 11.03.2020. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=COM%3A2020%3A98%3AFIN>

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Plán pro Evropu účinněji využívající*

zdroje. COM(2011) 571 final, 20.09.2011. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52011DC0571>

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Směrem k oběhovému hospodářství – Program nulového odpadu pro Evropu.* COM(2014) 398 final, 02.07.2014. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex:52014DC0398>

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Udržitelné výrobky jako standard.* COM(2022) 140 final, 30.03.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52022DC0140>

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Uzavření cyklu – Akční plán EU pro oběhové hospodářství.* COM(2015) 614 final, 02.12.2015. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>

Evropská komise. *Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Vypracování pracovního plánu na období 2009 – 2011 podle směrnice o ekodesignu.* COM(2008) 660 final, 21.10.2008. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52008DC0660>

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu.* COM(2019) 640 final, 11.12.2019. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52019DC0640>

Evropská komise. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o akčním plánu pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku.* COM(2008) 397 final, 16.07.2008. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0397>

Evropská komise. *Sdělení Komise Pracovní plán pro ekodesign na období 2016–2019.* COM(2016) 773 final, 30.11.2016. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0773>

Evropská komise. *Sdělení Komise Pracovní plán na období 2022–2024 týkající se ekodesignu a označování energetickými štítky*. C182, 04.05.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ:C:2022:182:TOC>

Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. ledna 2020 o Zelené dohodě pro Evropu*. P9_TA(2020)0005, 15.01.2020. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0005_CS.html

Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. listopadu 2020 - Směrem k udržitelnějšímu jednotnému trhu pro podniky a spotřebitele*. P9_TA(2020)0318, 25.11.2020. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0318_CS.html

Evropský parlament. *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. února 2021 o novém akčním plánu pro oběhové hospodářství*. P9_TA(2021)0040, 10.02.2021. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0040_CS.html

Evropská komise. *Výzva k předložení faktických podkladů pro iniciativu*. *Ec.europa.eu* [online] 2023. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13682-New-product-priorities-for-Ecodesign-for-Sustainable-Products_en

Evropská komise. *Zelená dohoda pro Evropu stanoví, jakým způsobem učinit z Evropy do roku 2050 první klimaticky neutrální kontinent, jak oživit hospodářství, zlepšit zdraví a kvalitu života občanů a pečovat o přírodu tak, aby nikdo nebyl opomenut*. *Ec.europa.eu* [online]. 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_19_6691

Evropská komise. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – Přezkum směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku*. COM(2015) 345 final, 15.07.2015. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52015DC0345>

Evropská komise. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o dobrovolném systému pro ekodesign herních konzolí*. COM(2015) 178 final, 22.04.2015. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52015DC0178>

Evropská komise. *Zpráva Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě o dobrovolném systému pro ekodesign zobrazovacích zařízení*. COM(2013) 23 final, 29.01.2013. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52013DC0023>

Evropský parlament. *Zpráva o provádění směrnice o ekodesignu* (2009/125/ES). P8_TA(2018)0241, 2018. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0241_CS.html

Evropská komise, Generální ředitelství pro životní prostředí. *Developing the Foundation for Integrated Product Policy in the EU* [online]. 2000. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/ipp/pdf/ipp_devrep.pdf

Evropský hospodářský a sociální výbor. *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Udržitelné výrobky jako standard a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES*. C 443, 22.11.2022. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex%3A52022AE0598>

Evropský účetní dvůr. *Zvláštní zpráva – Opatření EU v oblasti ekodesignu a označování energetickými štítky: důležitý příspěvek k větší energetické účinnosti, který je však omezován značnými zpožděními a nedodržováním právních předpisů* [online]. 2020. Dostupné z: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_01/SR_Ecodesign_and_energy_labels_CS.pdf

Evropský parlament, Výbor pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin. *Návrh zprávy o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES*. PE738.753, 06.12.2022. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/ENVI-PR-738753_CS.pdf

European Council. *Presidency Conclusions Göteborg European Council 15 and 16 June 2001* [online]. 2001. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/20983/00200-r1en1.pdf>

Rada Evropské unie. *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků a o zrušení směrnice 2009/125/ES – Zpráva o pokroku*. 14.11.2022. Dostupné z https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_14540_2022_INIT&from=CS

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES ze dne 22. července 2002 o šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí. In: *Úřední věstník*. L 242, 10.09.2002. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32002D1600>

2.2 Další internetové zdroje

BECKER, Tim. Ecodesign for Sustainable Products and the EU Digital Product Passport: The Commission's ESPR Proposal of 30 March 2022 – Game-changer or Slow Burner? *StoffR – Zeitschrift für Stoffrecht* [online]. 2022. Dostupné z: https://www.reachlaw.fi/wp-content/uploads/2022/10/article_ecodesign_2022_timbecker.pdf

BYGGETH, Sophie a HOCHSCHIRNER, Elisabeth. Handling trade-offs in Ecodesign Tools for Sustainable Product Development and Procurement. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2006, vol14(15–16), str. 1420 – 1430. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2005.03.024>

CALLAHAN, Aleesha. Cradle-to-cradle: In Conversation with William McDonough. *Mcdonough.com* [online]. 2017. Dostupné z: <https://mcdonough.com/cradle-cradle-conversation-william-mcdonough/>

CESCHIN, Fabrizio a GAZIULUSOY, Idil. *Design for Sustainability: A Multi-level Framework from Products to Socio-technical Systems* [online]. New York: Routledge, 2020. ISBN 978-1-138-31516-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780429456510>

DALHAMMAR, Carl. Promoting Energy and Resource Efficiency through the Ecodesign Directive. *Scandinavian Studies in Law* [online]. 2014, vol59, str. 147 – 180. Dostupné z: <https://scandinavianlaw.se/pdf/59-4.pdf>

Design. In: *Merriam-Webster.com* [online]. Springfield (MA): Merriam-Webster. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/design>

ECOSIGN. *Basic Concepts on Ecodesign – Introduction to Ecodesign* [online]. 2018. Dostupné z: http://www.ecosign-project.eu/wp-content/uploads/2018/09/BASIC_UNIT01_EN_Lecture.pdf

ECOSIGN. *Basic Concepts on Ecodesign – Principles and Strategies of Ecodesign* [online]. 2018. Dostupné z: http://www.ecosign-project.eu/wp-content/uploads/2018/09/BASIC_UNIT05_EN_Lecture.pdf

Ellen MacArthur Foundation. Eliminate Waste and Pollution. *Ellenmacarthurfoundation.org* [online]. 2022. Dostupné z: <https://ellenmacarthurfoundation.org/eliminate-waste-and-pollution>

Ellen MacArthur Foundation. *Towards a Circular Economy: Business Rationale for an Accelerated Transition* [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.aquafil.com/assets/uploads/ellen-macarthur-foundation.pdf>

Ellen MacArthur Foundation. Regenerate Nature. *Ellenmacarthurfoundation.org* [online]. 2022. Dostupné z: <https://ellenmacarthurfoundation.org/regenerate-nature>

The Federation of German Industries (BDI). BDI on the Draft Ecodesign for Sustainable Product Regulation (KOM (2022) 142 final) (ESPR) of the European Commission of 30 March 2022. *English.bdi.eu* [online]. 2022. Dostupné z: <https://english.bdi.eu/media/publications/#/publication/news/ecodesign-for-sustainable-product-regulation>

HUULGAARD, Rikke Dorothea a REMMEN, Arne. *Eco-design Requirements for Televisions: How Ambitious is the Implementation of the Energy-using Product Directive?* [online]. Kodaň: The Danish Environmental Protection Agency, 2012. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/340827815_Eco-design_Requirements_for_Televisions_How_Ambitious_is_the_Implementation_of_the_Energy-using_Product_Directive

KIECKHAFFER, Karsten, WACHTER, Katharina a SPENGLER, Thomas S. Analyzing Manufacturers' Impact on Green Products' Market Diffusion – The Case of Electric Vehicles. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2017, vol162, S11 – S25. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.05.021>

KOČÍ, Vladimír. *Příručka základních informací o posuzování životního cyklu* [online]. Praha, 2010. Dostupné z: https://www.ib.cvut.cz/lib/exe/fetch.php?media=literatura:18_prirucka_lca.pdf

MACCIONI, Lorenzo, BORGIANNI Yuri a PIGOSSO Daniela C.A. Can the Choice of Eco-design Principles Affect Products' Success? *Design Science* [online]. 2019, vol 5, e25. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/dsj.2019.24>

Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. Od 1. března budou štítky na elektrospotřebičích jednodušší a přehlednější. *Mpo.cz* [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/od-1--brezna-budou-stitky-na-elektrospotrebicich-jednodussi-a-prehlednejsi--259563/>

- Montreal World Design Summit. Montreal Design Declaration. *Designdeclaration.org* [online]. 2017. Dostupné z: http://www.designdeclaration.org/wp-content/uploads/2019/01/Montreal_Design_Declaration_2017_WEB.pdf
- MYNÁŘOVÁ, Lenka a VÍŠEK, Vladimír. Inovace v cirkulární ekonomice. In: *Incién.org* [online]. 2019. Dostupné z: https://incién.org/wp-content/uploads/2021/06/WhitePaper_Inovace_v_Cirkularni_Ekonomice_F-1.pdf
- Nordic Council of Ministers. *The Nordic Ecodesign Effect Project: Estimating Benefits of Nordic Market Surveillance of Ecodesign and Energy Labelling* [online]. 2015. Dostupné z: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:859894/FULLTEXT01.pdf>
- OECD. *Extended Producer Responsibility: Updated Guidance for Efficient Waste Management* [online]. Paris: OECD Publishing, 2016. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/9789264256385-en>
- OH, Sehun. From an Ecodesign Guide to a Sustainable Design Guide: Complementing Social Aspects of Sustainable Product Design Guidelines. *Archives of Design Research* [online]. 2017, vol30(2), 47 – 65. Dostupné z: <https://doi.org/10.15187/adr.2017.05.30.2.47>
- Oregon Wood Innovation Centre. Business Model Innovation in a Circular Economy. *OWIC Executive Innovation Brief* [online]. 2014, vol3(1). Dostupné z: <https://owic.oregonstate.edu/sites/default/files/newsletter/Circular%20Economy.pdf>
- PIGOSSO, Daniela C.A. et al. Ecodesign Methods Focused on Remanufacturing. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2010, vol. 18(1). Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2009.09.005>
- PREDENVILLE, Sharon M., O'CONNOR, Frank, BOCKEN, Nancy M. P. a BAKKER, Conny. Uncovering Ecodesign Dilemmas: A Path to Business Model Innovation. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2017, vol143, 1327 – 1339. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.11.095>
- Procedure 2022/0095/COD. In: *Eur-lex.europa.eu* [online] Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2022_95
- Procedure File - 2022/0095(COD) Ecodesign for Sustainable Products Regulation. In: *Oeil.secure.europarl.europa.eu* [online]. Dostupné z: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/0095\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2022/0095(COD))

ROY, Robin. Consumer Product Innovation and Sustainable Design [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/311450102>

SCHWEITZER, Jean Pierre, TOULOUSE, Edouard a ZILL, Mélissa. *Delays in Ecodesign Implementation Threaten 55% Climate Target and Cost Citizens Billions* [online]. 2021. Dostupné z: https://www.coolproducts.eu/wp-content/uploads/2021/09/EEB_ECOS-Delays-in-ecodesign-report.pdf

TUKKER, Arnold, HAAG, Erick a EDER, Peter. *Eco-design: European State of the Art – Part I: Comparative Analysis and Conclusions – An ESTO project report* [online]. 2000. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=7f37f1be6cfc2e7cde6d2ebbf127764490fdaf9>

Umwelt Bundesamt. Resource Use and Its Consequences. In: *Umweltbundesamt.de* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.umweltbundesamt.de/en/topics/waste-resources/resource-use-its-consequences>

VALLET, Flore, EYNARD, Benoît, MILLET, Dominique, GLATARD MAHUT, Stéphanie, TYL, Benjamin et al. *Using Eco-design Tools: An Overview of Experts' Practices* [online]. Dostupné z: https://hal.science/hal-01251846/file/Using%20eco-design%20tools_an%20overview%20of%20experts%E2%80%99%20practices.pdf

VAN BOEIJEN, Annemiek a DAALHUIZEN, Jaan. *Delft Design Guide* [online]. Delft: Faculteit Industrieel Ontwerpen, 2010. Dostupné z: https://arl.human.cornell.edu/PAGES_Delft/Delft_Design_Guide.pdf

WIDMER, Simon. Design and the Circular Economy. *Ellenmacarthurfoundation.org* [online]. 2021. Dostupné z: <https://ellenmacarthurfoundation.org/articles/design-and-the-circular-economy>

Zelená kniha. In: *Glossary of Summaries* [online]. 2019. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/glossary/green-paper.html>

3. Seznam použitých právních předpisů

3.1 Evropská unie

Nařízení Rady (EHS) č. 880/92 ze dne 23. března 1992 o systému Společenství pro udělování ekoznačky.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1655/2000 ze dne 17. července 2000 o finančním nástroji pro životní prostředí (LIFE).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/821 ze dne 17. května 2017, kterým se stanoví povinnosti náležité péče v dodavatelském řetězci pro unijní dovozce cínu, tantalu a wolframu, jejich rud a zlata pocházejících z oblastí postižených konfliktem a vysoce rizikových oblastí.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1369 ze dne 4. července 2017, kterým se stanoví rámec pro označování energetickými štítky a zrušuje směrnice 2010/30/EU.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1020 ze dne 20. června 2019 o dozoru nad trhem a souladu výrobků s předpisy a o změně směrnice 2004/42/ES a nařízení (ES) č. 765/2008 a (EU) č. 305/2011. In: *Úřední věstník*. L 169, 25.06.2019.

Nařízení Komise (EU) 2019/2022 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign myček nádobí pro domácnost podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, mění nařízení Komise (ES) č. 1275/2008 a zrušuje nařízení Komise (EU) č. 1016/2010.

Nařízení Komise (EU) 2019/2023 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign praček pro domácnost a praček se sušičkou pro domácnost podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES, mění nařízení Komise (ES) č. 1275/2008 a zrušuje nařízení Komise (EU) č. 1015/2010.

Nařízení Komise (EU) 2019/2020 ze dne 1. října 2019, kterým se stanoví požadavky na ekodesign světelných zdrojů a samostatných předřadných přístrojů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES a zrušují nařízení Komise (ES) č. 244/2009, (ES) č. 245/2009 a (EU) č. 1194/2012.

Směrnice Rady 92/75/EHS ze dne 22. září o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích spotřebičů pro domácnost a v normalizovaných informacích o výrobku.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/32/ES ze dne 6. července 2005 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign energetických spotřebičů a o změně směrnic Rady 92/42/EHS a Evropského parlamentu a Rady 96/57/ES a 2000/55/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/125/ES ze dne 21. října 2009 o stanovení rámce pro určení požadavků na ekodesign výrobků spojených se spotřebou energie.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/30/EU ze dne 19. května 2010 o uvádění spotřeby energie a jiných zdrojů na energetických štítcích výrobků spojených se spotřebou energie a v normalizovaných informacích o výrobku.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES.

Smlouva o fungování Evropské unie.

3.2 Česká republika

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií.

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech.

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů.

Vyhláška 319/2109 Sb., o energetickém štítkování a ekodesignu výrobků spojených se spotřebou energie.

Abstrakt

Ekodesign výrobků z pohledu práva životního prostředí

Tato diplomová práce pojednává o ekodesignu, jakožto přístupu k navrhování usilujícímu o snížení množství negativních dopadů výrobků na životní prostředí v průběhu celého jejich životního cyklu. Problematika ekodesignu se v průběhu posledních několika let stále častěji dostává do popředí debat na evropské úrovni, zejména v souvislosti s cíli a principy udržitelnosti a oběhovosti. Význam této koncepce spočívá především v možnosti předcházet nežádoucím vlivům na životní prostředí již v samém počátku života výrobku, tedy v jeho návrhové fázi.

Hlavním cílem této diplomové práce je analýza právních předpisů v oblasti ekodesignu za účelem zhodnocení, zda je současná právní úprava schopna dosáhnout svým cílům či je žádoucí její změna. Z tohoto důvodu je též podrobně rozebrán návrh nového evropského nařízení, který má ambice vytvořit nový rámec pro ekodesign. Vzhledem ke skutečnosti, že dle názoru autorky není koncepci ekodesignu v české literatuře věnován dostatečný prostor, dílčím cílem této diplomové práce je též přiblížit tuto problematiku čtenářům, neboť jedním ze základních předpokladů udržitelnějších rozhodnutí subjektů je jejich informovanost.

První úvodní část diplomové práce vymezuje pojem a podstatu ekodesignu a souvisejících pojmů, přičemž důraz je kladen také na jeho realizaci za účelem lepšího porozumění čtenáře dané problematice. Druhá část práce krátce pojednává o koncepci oběhového hospodářství vzhledem k její provázanosti se současným pojetím ekodesignu na evropské úrovni. Třetí část, představující těžiště této práce, je věnována podrobné analýze vývoje ekodesignu v jednotlivých dokumentech evropských institucí a v právních předpisech od počátku 90. let minulého století až po současnost. Do této části je taktéž zahrnuto hodnocení stávající právní úpravy a rozbor návrhu nového nařízení předloženého Evropskou komisí, které reaguje na současnou globální environmentální situaci a vytyčuje další cíle evropské výrobní politiky.

Klíčová slova:

Ekodesign, ekologické navrhování, integrovaná výrobní politika

Abstract

Ecodesign of products from an environmental law perspective

This thesis discusses ecodesign as an approach to design that aims to reduce the amount of negative environmental impacts of products throughout their life cycle. Over the past few years, ecodesign has increasingly come to the forefront of debates at European level, particularly in relation to the goals and principles of sustainability and circularity. The importance of this concept lies primarily in the possibility of preventing undesirable environmental impacts at the very beginning of a product's life, i.e. at the design stage.

The main goal of this thesis is to analyse the legislation in the field of ecodesign in order to assess whether the current legislation is able to achieve its objectives or whether a change is desirable. For this reason, the proposal for a new European regulation, which aims to create a new framework for ecodesign, is also discussed in detail. Due to the fact that, in the author's opinion, the concept of ecodesign is not given enough space in the Czech literature, a partial aim of this thesis is also to bring this issue closer to the readers, as one of the basic prerequisites for more sustainable decisions of the subjects is their awareness.

The first introductory part of the thesis defines the term and essence of ecodesign and related terms, while also focusing on its implementation to give the reader a better understanding of the concept. The second part of the thesis briefly discusses the concept of circular economy due to its connection with the current concept of ecodesign at the European level. The third part, which is the focus of this thesis, is devoted to a detailed analysis of the development of ecodesign in the various documents of European institutions and legislation from the early 1990s to the present day. This part also includes an assessment of the existing legislation and an analysis of the proposal for a new regulation put forward by the European Commission, which responds to the current global environmental situation and sets out further goals for European product policy.

Key words:

Ecodesign, ecological design, integrated product policy